

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

เด็กวัยก่อนเข้าเรียนอายุ ๓-๕ ขวบนั้น เป็นช่วงอายุที่สำคัญที่สุดของชีวิต พ่อแม่และผู้ปกครองส่วนใหญ่มักส่ง เด็กเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลบ้าง สถานรับเลี้ยงเด็กบ้าง ตามแต่วัตถุประสงค์ของแต่ละคน บางคนส่งเข้าเรียนเพื่อหวังจะให้ลูกมีที่กินที่อยู่ที่ดี และปลอดภัย เป็นการผลัดภาระเลี้ยงดู บางคนก็ส่งเข้าเรียนเพื่อจะให้ลูกได้มีโอกาสฝึกความพร้อม และบางคนก็ส่งเข้าเรียนเพราะอยากให้ลูกเก่งตั้งแต่เล็ก ๆ

4 นักจิตวิทยา นักการศึกษา หลายท่านต่างมีความเห็นตรงกันว่า ถ้าเด็กอายุในช่วงนี้ได้ รับการอบรมเลี้ยงดู กล่อมเกลานิสัย เบื้องต้นให้ถูกทางอย่างดี ถูกสุขลักษณะ และได้รับการพัฒนาการทุกด้านอย่างเหมาะสม จะเป็นการช่วยเตรียมความพร้อมให้เด็กเป็นคน เก่งกล้ามากขึ้น ทั้งด้านกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังที่มอร์ (O.K. Moor) แห่งมหาวิทยาลัยพิทสเบิร์ก กล่าวว่า "เด็กในช่วงอายุ ๒-๕ ปี เป็นช่วงที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากที่สุด และมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาทางด้านสติปัญญามากที่สุด"^๑ ซึ่งความคิดของ มอร์ นี้ สอดคล้องกับความคิดของ บลูม^๒ (Benjamin S. Bloom) และ กีเซล^๓ (Arnold Gesell) ซึ่งกล่าวทำนองเดียวกันว่า เด็กวัย ๖ ปีแรกของชีวิตนั้นมีความสำคัญทางพัฒนาการยิ่งกว่าวัยอื่น ๆ ทั้งหมด เด็กในระยะเริ่มแรก

^๑Richard Wynn, Chris A. De Young and Joanne Lindsay Wynn, American Education (New York : Mc.Graw-Hill Book Co., 1977), p.112.

^๒Fred M. Hechinger, Preschool Education today (New York : Double day, 1966), p.4.

^๓กีเซล อ้างใน Robert L. Ebel, "Early Childhood Education", Encyclopedia of Educational Research. 14 (1960), p.3.18.

ถ้าไม่ได้รับการพัฒนาในด้านสติปัญญาอย่างถูกต้องแล้ว ความสามารถในการเรียนรู้อาจจะถูกยับยั้ง พัฒนาการที่ควรจะทำต่อไปเรื่อย ๆ ที่อาจจะสะดุดชะงักลงอย่างน่าเสียดาย

ฉะนั้น ถ้าต้องการให้พัฒนาการของเด็กเจริญก้าวหน้าไปในทางที่ดีจนตลอดชีวิตแล้ว ผู้เกี่ยวข้องหรือมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเด็ก ควรจะจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก อันหมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาในชั้นเรียนนั่นเอง แต่การจะจัดกิจกรรมและประสบการณ์ได้เหมาะสมเพียงไรนั้น ผู้จัดต้องเข้าใจถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กอย่างถูกต้องถ่องแท้เสียก่อน โดยอาศัยทั้งแนวความคิดของนักปรัชญา นักจิตวิทยา และนักการศึกษา ประกอบกัน

ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยเรื่อง "การศึกษารูปแบบกิจกรรมการศึกษาที่จัดในชั้นอนุบาล" สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงใคร่เสนอเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

๑. ปรัชญาของการจัดอนุบาล
๒. พัฒนาการของเด็กอนุบาล
๓. กิจกรรมการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาล
๔. ตารางจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาล
๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของเด็กอนุบาล

ปรัชญาของการจัดอนุบาล

คนสมัยก่อน ๆ ให้ความสนใจเด็กน้อยมาก บางคนคิดว่า "เด็กคือผู้ใหญ่ตัวเล็ก ที่ไม่มีอะไรแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ นอกจากตัวเล็กกว่า อ่อนแอกว่า โง่กว่า และคิดว่าเด็กจะมีขนาดของร่างกายโตขึ้น แข็งแรงขึ้น ฉลาดขึ้น เมื่อเขาโตเป็นผู้ใหญ่"^๑ จากความคิดเหล่านี้ ก็ทำให้เด็กได้รับการเลี้ยงดู และฝึกให้มีบทบาทของผู้ใหญ่โดยไม่คำนึงถึงธรรมชาติ และความต้องการแท้จริง

^๑สุณีย์ อิศรากร, จิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, ๒๕๒๓), หน้า ๔.

ของเด็กเลย "ผู้ใหญ่จะใช้เกณฑ์ของตนหรือมาตรฐานของตนตัดสินพฤติกรรมของเด็ก ทั้งนี้จะดูได้จากภาพวาดของคนสมัยก่อนนั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อเด็กเลย ภาพวาดของเด็กก็ไม่มีอะไรแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ เพียงแต่มีขนาดเล็กกว่าผู้ใหญ่เท่านั้น"^๑

จวบจนมาถึงสมัยประมาณ ศตวรรษที่ ๑๗ เริ่มมีแนวคิดใหม่ ๆ ที่มองเห็นความสำคัญแห่งธรรมชาติของเด็กมากขึ้น ดังเช่น พลาโต (Plato) คอมินิอุส (Johann A. Comenius. 1592-1670) รัสโซ (Jean Jacques Rousseau) ฯลฯ

พลาโต มีความเห็นว่า เด็กแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันมาแต่กำเนิด การให้การศึกษาอบรมเด็กควรคำนึงถึงความสามารถของเด็กที่แตกต่างกันด้วย"^๒ จะเห็นว่าความคิดของพลาโต ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ คอมินิอุส ที่เห็นความสำคัญของความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านความสนใจ และความสามารถ และ ยังเน้นว่า "เด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ตัวเล็ก"^๓ ดังนั้นจึงไม่ควรเร่งรีบสอนเมื่อเด็กไม่พร้อม^๔ ในเรื่องการยอมรับความสามารถของเด็กนี้ จาก รัสโซ ก็มีความเชื่อว่า เด็กตีมาแต่เกิด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน ครูควรขอให้เด็กพร้อมเสียก่อน ไม่ควรเร่งเด็ก และควรปล่อยให้เด็กมีพัฒนาการไปตามธรรมชาติ

นอกจาก พลาโต คอมินิอุส และรัสโซ ที่เน้นความสามารถตามธรรมชาติของเด็กแล้ว เปสตาลอสซี ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนอนุบาลว่า ควรสอนเด็กตามความสามารถ

^๑Diane E. Papalia & Sally Wenkos olds, A Child World : Infancy

Through Adolescence, (New York : McGraw-Hill Book Co., 1975), p.20.

^๒สุณีย์ ธีรดากร, จิตวิทยาพัฒนาการ. หน้า ๕

^๓เรื่องเดียวกัน.

^๔ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล, ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑. หน้า ๒๑

ความต้องการของเด็กเอง และกล่าวว่า หลักการสอนที่เหมาะสมกับสติปัญญาของเด็กนั้นคือ ต้องสอนเนื้อหาตามลำดับและเวลาที่เหมาะสม ไม่เร่งเด็กไว้เมื่อเด็กพร้อมจะเรียน และไม่ให้ความรู้แก่เด็กมากเกินไป เมื่อเด็กยังไม่พร้อมที่จะรับ^๑

จะเห็นว่านักการศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กมากยิ่งขึ้น โฟรเบล (Froebel) นักการศึกษาชาวเยอรมัน ก็ตระหนักเรื่องพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กเช่นเดียวกัน เขากล่าวว่า พัฒนาการของคนควรต่อเนื่องกันจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ความต่อเนื่องนี้จะต้องสังเกตเห็นได้ และเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การศึกษาของคนจะต้องมีการนำไปตามกฎธรรมชาติและสติปัญญา การเติบโตของคนก็ต้องเป็นไปตามกฎนี้^๒ ดังนั้นการจัดการศึกษาแก่เด็กอนุบาลตามความคิดของ โฟรเบล จึงเน้นให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง เขาถือว่า เด็กทุกคนมีความสามารถอยู่ภายใน จะแสดงออกเมื่อได้รับการสนับสนุน เช่น การเล่นเกม การร้องเพลง การแสดงท่าทางต่าง ๆ การเล่าเรื่อง เป็นต้น เหตุที่เน้นกิจกรรมเพราะเขาเชื่อว่า กิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กให้เจริญยิ่งขึ้น นอกจากนี้ โฟรเบล ยังพยายามจัดห้องเรียนให้มีสภาพคล้ายบ้าน ฝึกให้เด็กรู้จักการสังเกต ค้นคว้าหาความจริงจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวา^๓ ในเรื่องการให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวานั้น นับว่าเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับความคิดของ ดิวอี้ (John Dewey) ที่มุ่งจัดประสบการณ์โดยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติเอง เป็นการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) และยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ ดิวอี้ ยังมีความเชื่อว่า

^๑ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นวัตกรรมการเรียนการสอนระดับอนุบาล

^๒ เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๑

^๓ จักรสิน พิเศษสาทร, ทฤษฎีและนักปรัชญาการศึกษาของชาวตะวันตก (กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล, ๒๕๒๑), หน้า ๔, ๑๖๐-๑๗๐.

การศึกษาก็คือชีวิต สิ่งที่มีชีวิตต้องมีการเจริญเติบโต และเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และสิ่งแวดล้อม การศึกษาเป็นกระบวนการเช่นเดียวกันกับชีวิต คือเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นคนเราจึงต้องได้รับการศึกษาตลอดเวลา และจะต้องดำเนินไปตลอดชีวิต โดยจะต้องปรับปรุงแก้ไขตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม และสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นโรงเรียนจึงต้องเป็นสถานที่ที่สร้างประสบการณ์ให้เด็กได้สัมพันธ์กับสังคม และประสบการณ์นั้นเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้สติปัญญาและความคิดที่มีการลงมือปฏิบัติ^๑

การให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติก็คือการให้เด็กได้กระทำดังกล่าวนั้นเอง แต่การกระทำตามความหมายของ เปียเจต์ (Jean Piaget) นั้น แบ่งออกเป็น ๒ ประการ คือ ลงมือกระทำกับวัตถุ กับลงมือกระทำร่วมกับกลุ่ม การทำงานร่วมกับกลุ่มช่วยให้เด็กเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อต้องทำงานร่วมกับคนอื่น ปฏิกริยาโต้ตอบกับเพื่อน ๆ จึงมีความสำคัญมาก และช่วยให้เกิดพัฒนาการทางสังคม และทางศีลธรรมจรรยา

จะเห็นว่า ความคิดของ เปียเจต์ และดิวอี้ นั้นเป็นความคิดที่สำคัญมาก เพราะเป็นความคิดที่เน้นในด้านสติปัญญา นักการศึกษาที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กวัยก่อนเรียนต่างก็ยอมรับและนำแนวคิดนี้มา เป็นต้นแบบในการจัดกิจกรรมให้แก่เด็ก นอกจากนี้เขาทั้งสองยังมีความเห็นสอดคล้องกันอีกในเรื่องของบรรยากาศของห้องเรียน ดังคำกล่าวของ สมจิต ธนสุกาญจน์ ที่ว่า "ความเห็นของเปียเจต์ ตรงกับความเห็นของดิวอี้ ในเรื่องบรรยากาศของห้องเรียนที่เหมาะสม จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ พื้นฐานของความรู้ที่จะให้เด็กเกิดการเรียนรู้ก็คือ การมีกิจกรรมโดยตรง"^๒

^๑จักรสิน พิเศษสาทร, ทฤษฎีและนักปรัชญาการศึกษาของตะวันตก. หน้า ๒๓๒-๒๔๐.

^๒สมจิต ธนสุกาญจน์, จิตวิทยากับการศึกษา. (กรุงเทพมหานคร : แผนกการพิมพ์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, ๒๕๒๒)

นอกจาก เปียเจต์ และคิวอี้ แล้ว ยังมีนักจิตวิทยาอีกท่านหนึ่งที่ยังมองเห็นความสำคัญของการจัดประสบการณ์ โดยให้เด็กได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เอง อันจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่เรียนได้ง่าย ทำให้บทเรียนมีความหมายแก่ผู้เรียนยิ่งขึ้น และยังคงช่วยไม่ให้ผู้เรียนเบื่อการเรียนอีก เขาผู้นี้คือ โรเยอส์ (C.R. Rogers) ซึ่งได้เสนอแนะหลักการที่จะช่วยให้การเรียนรู้ง่ายเข้า ข้อเสนอนี้ของเขามีดังนี้คือ

๑. มนุษย์มีศักยภาพตามธรรมชาติสำหรับเรียนรู้
๒. การเรียนรู้ที่สำคัญจะเกิดขึ้น เมื่อนักเรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของเขา
๓. การเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการจัดระเบียบตัวเอง มโนภาพของตัวเองจะดูน่ากลัว และผู้เรียนจะต่อต้าน
๔. ถ้าใช้การขู่บังคับภายนอกให้น้อยที่สุด การเรียนรู้ที่ดูน่ากลัวสำหรับผู้เรียนจะเป็นที่ยอมรับและถูกซึมเข้าไปได้ง่าย
๕. ถ้าความน่ากลัวต่อผู้เรียนต่ำ ผู้เรียนจะรับประสบการณ์ด้วยวิธีต่าง ๆ และการเรียนรู้ก็ดำเนินไปได้
๖. การเรียนรู้ที่สำคัญส่วนมาก ได้มาจากการลงมือทำ
๗. การเรียนรู้จะง่ายเข้าถ้าผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในกระบวนการเรียน
๘. การเรียนรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งเกี่ยวกับบุคคลทั้งตัว ทั้งด้านความรู้สึกร และสติปัญญา เป็นการเรียนรู้ที่คงทนถาวรที่สุด
๙. การพึ่งตนเอง ความคิดริเริ่ม ความเชื่อตนเอง จะเป็นไปง่ายเข้าเมื่อถือเอาการวิจารณ์ตนเอง และการประเมินตนเองเป็นสำคัญ และการประเมินโดยคนอื่นถือเป็นรอง
๑๐. การเรียนรู้ที่มีประโยชน์ทางสังคมมากที่สุดในโลก ปัจจุบันคือ การเรียนรู้กระบวนการของการเรียนรู้ การเปิดรับประสบการณ์อยู่เสมอ และประสานกัน เข้ากับตัวของเรา ในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง^๑

^๑สมจิต อนุสกาญจน์, จิตวิทยากับการศึกษา.

หลักการที่ โรเยอร์ส (C.R. Rogers) เสนอแนะทั้ง ๑๐ ประการนั้น พบว่าเขา เน้น ความสุขสบายส่วนตัวของเด็ก สนับสนุนการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน โดย คำนึงถึงความต้องการและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน รวมทั้งความมีส่วนร่วมในบทเรียน ของตัวผู้เรียนเอง เป็นสำคัญ ข้อคิดของ โรเยอร์ส นี้ เป็นสิ่งที่น่าสนใจและน่าเชื่อถือมาก เพราะ จากการสังเกตไม่ว่า เด็กเล็ก หรือเด็กโต ถ้าตัวเด็กมีส่วนร่วมในบทเรียนหรือกิจกรรมนั้นแล้วจะ ทำให้ผู้เรียน เรียนด้วยความสนุกสนาน และมีความสุข เมื่อมีความสุขความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ก็จะเกิดขึ้น เมื่อความคิดริเริ่มเกิดขึ้นในตัวเด็ก กิจกรรมการเรียนนั้น ๆ ก็มีความหมายและมีความ สำคัญต่อเด็ก ผลคือ เด็กจะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปในแนวทางที่ดี พัฒนาการด้านต่าง ๆ ก็ออกงามสมดังคำกล่าวของนักการศึกษาไทยหลายท่านที่ว่า "วัยก่อนเรียนเป็นช่วงวัยทองของชีวิต" ซึ่งจะเป็นพื้นฐานต่อการศึกษาตลอดชีวิตของเด็กอันจะดำเนินไปอย่างมั่นคง แต่ช่วงวัยทองของชีวิต จะดำเนินไปได้ดีเหมาะสมเพียงไรนั้น ผู้จัดกิจกรรมจำต้องมีความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของ เด็กวัยนี้เสียก่อน ซึ่งทั้งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความคิดเห็นไว้หลายประการต่าง ๆ กัน ดังจะกล่าวต่อไป

แต่ก่อนจะกล่าวถึงพัฒนาการของเด็กนั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับธรรมชาติของเด็ก ในวัยนี้เสียก่อน เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่มีความสำคัญทางด้านพัฒนาการที่สุด ดังคำกล่าวของ กีเซล (Arnold Gesell) ที่ว่า "ช่วงอายุ ๖ ปีแรก ชีวิตของเด็กก่อนวัยเรียนมีความสำคัญทางด้าน พัฒนาการยิ่งกว่าวัยอื่นทั้งหมด"^๑ ธรรมชาติของเด็กวัยก่อนเรียนตามความเห็นของนักวิชาการ ผู้จัดทำหนังสือ "เด็กก่อนวัยเรียนกับการเรียนรู้ทฤษฎี และหลักการสำคัญบางประการ" กล่าวว่า

^๑กีเซล อ้างใน Robert L. Ebel, "Early Childhood Education,"

วัยเด็กก่อนเข้าเรียนเป็นวัยที่เด็กเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว สนใจ อยากรู้ และอยากเห็น มีการเขียนแบบผู้ใหญ่และสิ่งที่เด็กสนใจ ความต้องการของเด็กในวัยนี้พิเศษไปจากวัยทารก... ลักษณะเด่นของเด็กวัยนี้คือ ลักษณะการเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง... ลักษณะของพัฒนาการทางสติปัญญายังไม่เจริญเท่าที่ควร เด็กยังไม่สามารถคิดหาเหตุผลได้ สิ่งที่แสดงออกมักมาจากการรับรู้และจดจำเลียนแบบมาจากคนอื่น การให้การศึกษาแก่เด็กในวัยนี้ จำเป็นจะต้องทราบถึงพัฒนาการของเด็ก^๑

จากข้อความนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัยก่อนเรียนอย่างเหมาะสมนั้น เป็นสิ่งที่ควรกระทำ เพื่อเด็กจะได้มีพัฒนาการอันเหมาะสมทุกด้านดีพอ ซึ่งต้องอาศัยหลักของการพัฒนาการที่นักจิตวิทยาได้เสนอแนะหลาย ๆ ประการ ต่าง ๆ กัน เพื่อความสะดวกจึงจะแยกกล่าวเป็นด้าน ๆ ดังต่อไปนี้คือ พัฒนาการทางกาย พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางสติปัญญา

พัฒนาการของเด็กก่อนบาล

พัฒนาการทางกาย ตามความเห็นของ แคธริน ลี (Catherine Lee) มีดังนี้

อายุ ๓ ขวบ

น้ำหนักประมาณ ๑๕ ก.ก. (๓๓ ปอนด์)^๒

ความสูงประมาณ ๙๐ ซม. (๓๕ นิ้ว)^๓

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

^๑คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. เด็กก่อนวัยเรียนกับการเรียนรู้ ทฤษฎี และหลักการสำคัญบางประการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ๒๕๒๒), หน้า ๑.

^๒ภรณี อรุณรัตน์, "พัฒนาการของเด็กวัย ๓-๖ ปี," ใน เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน (กรุงเทพมหานคร : ชมรมไทย-อิสราเอล ๒๕๒๓), หน้า ๗.

^๓เรื่องเดียวกัน.

ความสามารถวิ่ง กระโดด เดิน บนหัวแม่เท้า

ปีนป่าย และแกว่งตัวได้ โยนลูกบอลได้

ถือจักรยานสามล้อได้

ต่อไม้บล็อกไปตามรูปแบบที่เขาต้องการ เช่น พยายามทำให้มีรูปเหมือนสะพาน

สามารถที่จะขีดเขียนโดยใช้สีลาภหรือวาดเป็นรูปหน้า หรือศีรษะได้ แต่โดยทั่วไปแล้วจะยังไม่วาดร่างกาย

เริ่มปีนดินเหนียว

ใช้กรรไกรตัดกระดาษได้

ถือถ้วยนมได้โดยไม่หก

ล้างมือเองได้

ขีดกระดุมเสื้อเองได้ แต่ต้องไม่ใช่กระดุมเสื้อเม็ดเล็ก ๆ

สามารถแต่งตัวเองได้หลังจากเข้าห้องน้ำแล้ว

อายุ ๔ ขวบ

น้ำหนักประมาณ ๑๘ ก.ก. (๓๘ ปอนด์)^๑

ส่วนสูงประมาณ ๑๐๐ ซม. (๓๙ นิ้ว)^๒

สามารถถือจักรยานได้อย่างคล่องแคล่ว เดินได้รวดเร็ว

มีความมั่นใจที่จะขึ้นหรือลงบันได

ชอบปีนป่ายขึ้นต้นไม้ บันได หรือตาข่าย

สามารถห้อยโหน โดยใช้หัวเข้ายึดร่างกายไว้ได้

เตะลูกบอล ขณะกำลังกลิ้งได้

สามารถโยนได้ดี

กระโดดได้หลายลักษณะ

วาดรูประบายสี ปีนดินเหนียวได้

ชอบการเสียดไม้ หรือตอกตะปู

สร้างสิ่งต่าง ๆ จากไม้บล็อก จากกล่องหรือลังกระดาษหรือจากไม้กระดาน

^๑เรื่องเดียวกัน.

^๒เรื่องเดียวกัน.

อายุ ๕ ขวบ

น้ำหนักประมาณ ๑๘.๕ ก.ก. (๔๒ ปอนด์)^๑

ส่วนสูงประมาณ ๑๐๗ ซม. (๗๒ นิ้ว)^๒

มีความแข็งแรงและมีพลังมาก

แต่งตัวเองได้โดยไม่ต้องมีคนโตคอยช่วยเหลือ

วิ่งกระโดดปืนป่ายหรือเดิน เหยียดตัว โยนลูกบอลได้อย่างดี

ชอบสร้างรูปทรงต่าง ๆ จากกล่อง จากไม้กระดาน

กับจักรยานได้รวดเร็ว

เริ่มวาดรูป คน บ้าน เรือบิน รถ

นอนประมาณ ๑๐ ชม. ต่อ ๑ วัน^๓

จะเห็นว่า พัฒนาการทางกายตามความเห็นของ แครธรีน ลี คล้าย ๆ กับพฤติกรรมด้านการเคลื่อนไหว และพฤติกรรมด้านการปรับตัว ของพัฒนาการตามหลักของ กีเชล ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ประการคือ

๑. พฤติกรรมทางด้านการเคลื่อนไหว เป็นความสามารถของร่างกาย

๒. พฤติกรรมทางด้านการปรับตัว เป็นความสามารถในการประสานงานระหว่างระบบการเคลื่อนไหวกับระบบความรู้สึก (Motor Sensory Co-ordination) เช่น การประสานงานระหว่างตากับมือ ซึ่งจะดูได้จากความสามารถในการใช้มือของเด็ก ฉะนั้นพฤติกรรมด้านการปรับตัวจึงสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางด้านการเคลื่อนไหว

๓. พฤติกรรมทางด้านการสื่อสาร จะดูได้จากการแสดงออกถึงความเข้าใจ ความสามารถในการ เปล่งเสียง รวมทั้งเข้าใจคำพูด ตลอดจนท่าทางอากัปกิริยา

^๑ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๐

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ Catherine Lee, Growth and Development of Children, (2d ed,

๔. พฤติกรรมทางด้านนิสัยส่วนตัวและสังคม เป็นความสามารถในการปรับตัวของเด็ก ระหว่างบุคคลกับบุคคล และบุคคลกับกลุ่ม นับเป็นการปรับตัวที่ต้องอาศัยการ เจริญของสมองและ ระบบการ เคลื่อนไหวประกอบกัน^๑

กล่าวโดยสรุปแล้ว พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กวัย ๓-๕ ขวบนั้น จะอยู่นิ่งไม่เป็น กระฉับกระเฉง ร่าเริง ข่างซึกข่างถาม แต่การเดินมักจะดูอ้อแอ้ การหยิบจับยังไม่มั่นคง การ ทำงานไม่ประณีตเท่าที่ควร/ เด็กวัยนี้ควรดูแลเรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย และการพักผ่อนอย่างพอเพียง ควรได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เช่น แขน ขา ลำตัว อาจโดยการ เล่น เครื่องเล่นสนาม หรือออกกำลังกายอื่น ๆ และกล้ามเนื้อเล็ก เช่น นิ้วมือ โดยให้เล่นปั้น ตัดกระดาษ ระบายสี ฯลฯ นอกจากนั้น ควรเริ่มฝึกหัดช่วยตัวเอง ช่วยจัดโต๊ะอาหาร ฯลฯ เพื่อจะได้มีความรับผิดชอบมากขึ้น

พัฒนาการทางอารมณ์และสังคม พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กวัยนี้ จะเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับบุคลิกภาพของเด็ก อีริกสัน (Erikson) มีความเห็นว่า เด็กวัยนี้กำลังสนใจสิ่ง แวดล้อมรอบตัว อยากรู้อยากเห็น ชอบทำตามและเลียนแบบ มีความคิดริเริ่ม ถ้าสิ่งแวดลอมที่เด็ก ประสบอยู่ทำให้เด็กมีความสุข เด็กจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มองโลกในแง่ดี ถ้าสภาพแวดลอม รอบตัวทำให้เด็กขาดความสุข เด็กจะมีความ เครียดเกิดความวิตกกังวล ขาดความ เชื่อมั่นในตนเอง และมองโลกในแง่ร้าย การที่เด็กจะเรียนรู้ว่ามีความสุขหรือไม่ขึ้นอยู่กับภารกิจ การนอน การขับถ่าย อัน เป็นการตอบสนองความต้องการที่มีผลต่อบุคลิกภาพของเด็ก ซึ่งบิดามารดาผู้เลี้ยงดูมีอิทธิพล ต่อเด็กวัยนี้มาก^๒

^๑ พยอม อิงคตานุวัฒน์, จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก โครงการตำรา-ศิริราช. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๓-๒๗.

^๒ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, เด็กก่อนวัย เรียนกับการเรียนรู้ ทฤษฎีและหลักการสำคัญบางประการ, โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ๒๕๒๒. หน้า ๗-๘.

จะเห็นว่า พัฒนาการทางอารมณ์และสังคม ตามแนวความคิดของ ฮีริคสันนั้น เน้นที่สิ่งแวดล้อมมาก ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ เซียร์ (Sear) ในแง่ที่บิดามารดาเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด มีอิทธิพลต่อเด็กมากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เด็กแสดงออกมักจะเป็นผลมาจากวิธีการอบรมเลี้ยงดู ซึ่ง เด็กชายมักแสดงออกโดยเลียนแบบพ่อ เด็กหญิงจะเลียนแบบแม่ ดังนั้นบุคลิกภาพของเด็กจึงขึ้นอยู่กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อและแม่เป็นสำคัญ^๑ แต่กีเซล กลับเห็นว่า ภูมิกาวะของตัวเด็กเองน่าจะมีอิทธิพลมากกว่าสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้รับ และเห็นว่า "ภูมิกาวะจะเป็นตัวการที่ทำให้ทุก ๆ อย่างประสบผลสำเร็จ"^๒ แต่ ฟรอยด์ (Freud) อาจารย์ของ ฮีริคสัน มองเห็นว่า "วัยเด็กเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ประสบการณ์รอบตัว"^๓ ฟรอยด์ เน้นความสุขที่เด็กได้รับในแต่ละขั้นของพัฒนาการ เป็นสำคัญ และเห็นว่าหากความต้องการของเด็กไม่ได้รับการตอบสนองในขั้นใดขั้นหนึ่งจะเป็นเหตุให้บุคคลเกิดการ "ชะงัก" (Fixation) กับการพัฒนาขั้นต่อไป เป็นผลให้เด็กเกิดปัญหาในการปรับตัวและมักจะใช้วิธีเก่า ๆ มาแก้ปัญหา กล่าวโดยสรุป ฟรอยด์เห็นว่า ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในระยะ ๕ ปีแรก มีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะจะกลายเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพเมื่อเด็กโต เป็นผู้ใหญ่ สุขภาพจิตจะดีเพียงใดขึ้นอยู่กับพัฒนาการที่ผ่านมา เป็นสำคัญในแต่ละขั้นตอนดังกล่าวแล้วนั่นเอง จากการสังเกตเด็กวัยนี้ พบว่าเด็กมักจะแสดงตนเป็นใหญ่ มีความหวงแหนสิ่งของของตนมาก ไม่รู้จักการแบ่งปัน แสดงอารมณ์อย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา โกรธกริ้วร้องไห้ ตีใจก็หัวเราะ ไม่อดทน ขาดเหตุผล เอาแต่ใจตัว ซึ่งในเรื่องการเอาแต่ใจตัว แสดงตนเป็นใหญ่นี้ น้อมฤดี จงพยุงะ กล่าวว่า ตรงกับความเห็นของ เพียเจต์ ที่กล่าวถึงพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยก่อนเรียนดังนี้

^๑ เรื่องเดียวกัน หน้า ๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ สุณีย์ ชีรดากร, จิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, ๒๕๒๓) : ๘๓.

ระยะแรก (อายุ ๒-๓ ขวบ) เด็กมักจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ชอบอยู่กับเพื่อน แต่ต่างคนต่างเล่นกันตามลำพัง ไม่เล่นด้วยกัน ไม่แบ่งปันสิ่งของให้กัน

ระยะที่ ๒ (อายุ ๓-๔ ขวบ) เด็กเข้าอยู่ในหมู่เพื่อนบ้าง แยกตัวเล่นคนเดียวบ้าง

ระยะที่ ๓ (อายุ ๔-๖ ขวบ) เด็กจะเข้าสังคมดีขึ้น ชอบอยู่กับเพื่อน เล่นด้วยกัน ช่วยเหลือกัน แบ่งปันกัน แต่ก็ยังคงมีการแย่ง การทะเลาะกันอยู่บ้าง^๑

กล่าวโดยสรุป พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กวัยก่อนเรียนนั้น เป็นวัยที่เด็กยึดตัวเองเป็นสำคัญ สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว ชอบเปลี่ยนแปลง และมักแสดงอารมณ์ต่าง ๆ โดยเปิดเผย เด็กต้องการกำลังใจและการยกย่องชมเชย ดังนั้นเด็กวัยนี้ควรได้รับการปรับอารมณ์ให้มั่นคง เบิกบาน รู้จักอดทน มีระเบียบวินัย มีเหตุผล มีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างง่าย ๆ และรู้จักรับฟังคนอื่นบ้าง เพื่อเด็กจะได้มีพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมอันมั่นคงต่อไป

พัฒนาการทางสติปัญญา พัฒนาการทางสติปัญญานั้น เกี่ยวข้องกับกระบวนการใช้ความคิด ผู้สร้างทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา และความคิดที่แพร่หลายที่สุดในปัจจุบันได้แก่ นักจิตวิทยาชาวสวิส ชื่อ เพียเจท์ เขาสนใจวิธีคิดกระบวนการคิดของเด็กมากกว่าผลการตอบสนองจากความคิด เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยอาศัยขบวนการทำงานที่สำคัญของโครงสร้างสติปัญญา คือ ขบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) และขบวนการปรับขยายโครงสร้าง

(Accommodation) ผลการทำงานของขบวนการดังกล่าว จะเกิดเป็นโครงสร้าง (Schema) ขึ้น ในสมอง โครงสร้างจะพัฒนาตามระดับอายุ แต่อัตราการพัฒนาการในตัวเด็กแต่ละคนจะต่างกันตาม สภาพของสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้รับ เพียเจท์ เน้นสิ่งแวดล้อมมาก "เขาถือว่า พัฒนาการทางสติปัญญา ที่แตกต่างกันนี้ไม่มีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม เป็นสำคัญ เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทาง วัฒนธรรม จะมีอัตราของพัฒนาการทางสติปัญญาช้ากว่า เด็กที่มีสภาพแวดล้อมที่พร้อมด้วยความเจริญ ทางวัฒนธรรม (Piaget, ๑๙๖๔) ผลการวิจัยของนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายคน ได้ผล สอดคล้องกับทฤษฎีของ เพียเจท์ และพบว่า เด็กชาวอเมริกัน มีสติปัญญาสูงกว่า เด็กในแถบเอเชีย ที่มีระดับอายุเท่ากัน (Oppen, ๑๙๗๑)^๑ เพียเจท์ แบ่งชั้นต่าง ๆ ของพัฒนาการทางสติปัญญาของ มนุษย์ออกเป็น ๔ ชั้น ตามระดับอายุ เด็กวัยก่อนเข้าเรียน (อายุ ๒-๖ ปี) อยู่ในขั้นความคิดก่อน ปฏิบัติการ (Preoperational thought) กล่าวคือ เด็กเริ่มเรียนรู้ภาษาพูด เข้าใจเครื่องหมาย ทำทางที่สื่อความหมาย และรู้อื่นต่าง ๆ ตีขึ้นแต่ยังอาศัยการรับรู้^๒ เป็นส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถ คิดหาเหตุผลและยกเหตุผลขึ้นอ้างอิงได้ และกล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาจะเจริญสูงสุดในขั้นนี้ และความสามารถของเด็กในวัยนี้มีอยู่ในลักษณะที่จำกัด การคิดหาเหตุผลยังติดอยู่ที่การรับรู้ เช่น การมองเห็นน้ำที่บรรจุในแก้วขนาดต่างกัน (ทั้ง ๆ ที่เด็กเห็นมาก่อนแล้วว่าปริมาณน้ำมีเท่ากัน) เด็กจะมองเห็นว่าน้ำในแก้วสูงมีมากกว่าน้ำในแก้วใบใหญ่ที่มีขนาดเดียวกัน

^๑ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, เด็กก่อนวัยเรียนกับการเรียนรู้ทฤษฎี และหลักการสำคัญบางประการ, หน้า ๔.

^๒ การรับรู้ (perception) เป็นผลของความรู้เดิมบวกกับการสัมผัสผัสหรือเป็นผลของ การเรียนรู้บวกกับความรู้สึกรู้จากการสัมผัส ถ้าความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมไม่มีเลย คนจะไม่มี การรับรู้กับสิ่งเร้านั้น ๆ จะมีแต่การสัมผัสซึ่งเกิดจากการเร้าของสิ่งเร้านั้น (จากจิตวิทยาการ รับรู้และสัมผัส จำเนียร ช่วงโชติและคณะ, โรงพิมพ์การศาสนา ๒๕๑๖ หน้า ๔๑-๔๒)

นอกจากนี้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติยังอ้างถึงคำกล่าวของ เพียเจท์ ที่ว่าการฝึกทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ให้กับเด็กนั้น เพื่อพัฒนาประสาทการรับรู้และเคลื่อนไหว รวมทั้งการจัดการเรียน กิจกรรม และประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อเด็ก เพื่อให้มีประสบการณ์ที่จะช่วยกระตุ้นความคิด พัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญาในขั้นต่อไป^๑

ความคิด เรื่องพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ เน้นในเรื่องสิ่งแวดล้อมซึ่งเกี่ยวกับการรับรู้ของเด็ก ทำให้เด็กสามารถปรับความเข้าใจเดิม เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ ซึ่งความคิดนี้สอดคล้องกับความคิดของ บรูเนอร์ (Jerome Bruner : ๑๙๑๔) ศาสตราจารย์ทางจิตวิทยา ที่มีความเห็นว่า สติปัญญามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม (สิ่งแวดล้อม) และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กล่าวอีกว่า บรูเนอร์ แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญา และการคิดออกเป็น ๓ ชั้น ดังต่อไปนี้

๑. ชั้น Enactive Stage ชั้นนี้เปรียบได้กับชั้น Sensori-Motor State ของเพียเจท์ เป็นชั้นที่เด็กจะเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing) มากที่สุด
๒. ชั้น Iconic Stage เปรียบได้กับชั้น Preoperational Stage ของเพียเจท์ เด็กวัยนี้จะเกิดความคิดจากการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ จินตนาการมีบ้าง
๓. ชั้น Symbolic Stage เป็นชั้นพัฒนาการสูงสุดของบรูเนอร์ เปรียบได้กับชั้น Concrete Operational และ Formal Operational Stage ของเพียเจท์ ซึ่งถัดมาจากชั้น Iconic Stage ชั้นนี้เด็กสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งของ สามารถเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อนได้มากขึ้น^๒

^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน

สำหรับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและการคิดของสมองนั้น ประสาท อิศรปริดา ได้อ้างข้อคิดของ เพียเจท์ ที่เชื่อว่าการคิดกับ(การพูด)ภาษา เป็นสิ่งเดียวกัน ผู้คิดเก่งย่อม(พูด) ใช้ภาษาเก่ง หรือผู้ที่ใช้ภาษา (พูด) ได้ดีย่อมมีความสามารถในการคิดสูง ส่วนบรูเนอร์ คิดว่า ภาษา เป็นเพียงพาหนะที่จะนำความคิดออกมา ภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการคิด ซึ่ง เพียเจท์ ถือว่า ภาษา เป็นสิ่งที่ใช้เพื่อสื่อสารความคิดแต่ไม่ได้ช่วยพัฒนาความคิด^๑

ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กดังกล่าวแล้วนี้ นับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ครู หรือผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยก่อนเรียนควรทราบ เพื่อจะได้หาวิธีจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาการตามทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วอย่างเหมาะสม เพื่อเด็ก จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังคำกล่าวของ เวสเวิร์ธ (William Wordsworth) ที่ว่า เด็ก(วันนี้)คือ บิดาของคน(วันหน้า) (The Child is the father to the man)^๒

กิจกรรมการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลที่สอดคล้องกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กพอจะ แบ่งตามลำดับหัวข้อได้ดังต่อไปนี้

๑. ความหมายของคำว่า "กิจกรรม" และ กิจกรรมการศึกษา
๒. แนวความคิดที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม
๓. รูปแบบหรือประเภทของกิจกรรม
๔. ตารางจัดกิจกรรม

^๑ประสาท อิศรปริดา. ธรรมชาติและกระบวนการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๐) หน้า ๓๓-๓๕.

^๒Norman L. Munn, Introduction to Psychology, (Boston : Houghton Mifflin, Co., 1962) p.13.

กิจกรรมการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาล

กิจกรรม (Activity)

กิจ แปลว่า การงาน

กรรม แปลว่า การกระทำ

กิจกรรม แปลว่า การกระทำกรงานต่าง ๆ^๑

คาร์เตอร์ วี กูด กล่าวว่า กิจกรรมหมายถึง

สภาพการณ์ของการเรียนรู้ในวงกว้างใด ๆ ที่เด็กเข้าร่วมด้วยอย่างเต็มใจ เพราะทำให้เด็กได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ตนปรารถนา โดยปกติแล้วมักจะเกี่ยวกับการสอบสวน การหาประสบการณ์ และการศึกษาในสาขาวิชาหลายสาขาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เฉพาะหน้า^๒

จรินทร์ ธานีรัตน์ ให้ความหมายของคำว่า กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรม หมายถึง สภาพการณ์การเรียนรู้ใด ๆ ที่เด็กได้กระทำด้วยความเต็มใจ ทั้งทางสมองและทางกาย เพื่อเป็นการสนองความต้องการของผู้กระทำให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมาย เช่น การค้นคว้า แก้ปัญหา อภิปราย หรือการที่เด็กได้ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และสมองประกอบกันนับเป็นกิจกรรมแล้ว การเรียนรู้ทุกวันนี้ ต้องให้เด็กได้ประกอบกิจกรรมให้มากที่สุด แต่การจัดกิจกรรมของครูควรอยู่บนรากฐานของ

๑. ความสนใจของเด็กนักเรียน
๒. อุดมการณ์ทางประชาธิปไตย
๓. ให้ทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามความสามารถของแต่ละบุคคล^๓

ศูนย์วิทยทรัพยากร

^๑ น้อมฤดี จงพหุทะและเจริญใจ บุญทัต, คู่มือการศึกษาวิชาหลักการสอน (กรุงเทพฯ

มหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๑๘), หน้า ๔๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ จรินทร์ ธานีรัตน์, รวมศัพท์ทางวิชาการศึกษาศึกษาจิตวิทยา พลศึกษา สุขศึกษา และ

สันตนาการ (กรุงเทพฯมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๗) หน้า ๑๑-๑๒.

วิช บรรจง กล่าวว่า "กิจกรรม คือ การให้นักเรียนได้กระทำสิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น ได้พูด ได้ถาม ได้อภิปราย ค้นคว้า เล่านิทาน แสดงละคร วาดภาพ ทัศนอาจร ฯลฯ ได้สนุกสนานรื่นเริง"^๑

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมก็คือ สภาพการเรียนรู้ ที่เด็กใช้ทั้งกายและสมอง กระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการตามจุดมุ่งหมายที่ครูหรือนักเรียนวางไว้ ตัวอย่างของกิจกรรม เช่น การค้นคว้า การแก้ปัญหา การเล่านิทาน วาดภาพ ทัศนอาจร ฯลฯ ซึ่งทำให้นักเรียนได้สนุกสนานรื่นเริง

ดังนั้นกิจกรรมก็คือ การเรียน และการเรียนก็คือ กิจกรรม ดังที่ มิลลาร์ด(C.V.Millard) ได้กล่าวว่า "การเรียนก็คือ กิจกรรม (Activities) ทั้งหลายที่เป็นผลทั้ง ปริมาณ และคุณภาพ ในการปรับปรุงแก้ไขของร่างกาย หรืออินทรีย์ (Organisms) ที่เกิดจากปฏิกิริยา (Re-action) ระหว่างตัวเรากับสิ่งแวดล้อม"^๒

ส่วนคำว่าการศึกษา นั้น นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

คือให้ให้ความหมายไว้หลายอย่าง เช่น การศึกษาคือชีวิต การศึกษาคือความเจริญงอกงาม และการศึกษาคือกระบวนการของสังคม^๓

^๑วิช บรรจง, วิชาการศึกษาหลักการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๑๓๑.

^๒ทองทิพย์ วรรณพัฒน์ และคนอื่น ๆ, หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยสามัคคี, ๒๕๒๒), หน้า ๖๒.

^๓วิช บรรจง, วิชาการศึกษาหลักการสอน. หน้า ๑๓๒-๑๓๓.

ความหมายของคำว่า "การศึกษา" ที่ดิวิตซ์ กำหนดไว้นี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในต่างประเทศ และในประเทศไทย จรินทร์ ธานีรัตน์ ก็ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้อย่าง สอดคล้องกับดิวิตซ์ว่า

การศึกษาหมายถึงกระบวนการวิธีใด ๆ ที่ทำให้บุคคลเปลี่ยนไปในทางดี เพื่อจะได้ปรับตัวเอง ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี เพื่อความผาสุกของตนเอง และสังคม หรือการศึกษาคือ กระบวนการแห่งความเจริญงอกงาม (Education is growth) ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และทางศีลธรรมจรรยา การศึกษานั้นไม่มีที่สิ้นสุด ตราบใดมีชีวิตก็ต้องมีการ ศึกษา ฉะนั้นการศึกษาก็คือชีวิต (Education is life)^๑

แต่ความหมายของคำว่า การศึกษา ตามความเห็นของ คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good) นั้น ไม่ได้มองว่ามันคือชีวิต หรือความงอกงามหากแต่มุ่งหมายตรงไปยังตัวกระบวนการต่าง ๆ ที่บุคคลนำมาเพื่อพัฒนาความสามารถให้ เป็นที่พึงปรารถนาในสังคม และเขาถือว่า การศึกษาก็คือ กระบวนการทางสังคม ที่จะเลือกสรรและควบคุมสิ่งแวดล้อมให้บุคคลได้รับความสามารถ และพัฒนาตนเองตามที่สังคมต้องการ แม้แต่วิชาการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เช่น วิชา วิธีสอน หลักการศึกษา ฯลฯ ก็เป็นการศึกษาด้วย และที่สำคัญประการสุดท้าย คาร์เตอร์ วี กูด เห็นว่าการศึกษาก็คือ ศิลปการถ่ายทอดความรู้จากอดีต ซึ่งจัดไว้อย่างมีระเบียบให้แก่บุคคลแต่ละรุ่น^๒

^๑จรินทร์ ธานีรัตน์, รวมศัพท์ทางวิชาการศึกษาศึกษาจิตวิทยา พลศึกษา กีฬา สุขศึกษา และ สันทนาการ, หน้า ๗๔.

^๒Carter V. Good (ed), Dictionary of Education (2 nd. ed., (New York : McGraw-Hill Book Co., Inc., 1959) p.191. อ้างถึงใน ภิญญู สาร, หลักการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภา, ๒๕๒๑) หน้า ๑๔.

ในความหมายประการสุดท้ายที่คาร์เตอร์ ริดจ์ ที่ระบุไว้นี้สอดคล้องกับความคิดของ
ภิญโญ สาธร ที่ว่า

การศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลทั้งในด้านจิตใจ นิสัยและคุณสมบัติอย่างอื่น กระบวนการ
การศึกษา เป็นเพียง เครื่องมือที่คนรุ่นหนึ่งให้แก่คนอีกรุ่นหนึ่ง เครื่องมือนี้ถ้าไม่นำไปใช้จะไม่
เกิดประโยชน์อันใด นอกจากนี้ การศึกษายัง เป็นเครื่องมืออันสำคัญของรัฐในการสร้างความ
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพลเมือง เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงของรัฐตามที่รัฐต้องการทั้งใน
ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง^๑

เป็นที่น่าสังเกตว่า นักการศึกษาหลายท่านต่างก็ได้ให้ความหมายของคำว่า "การศึกษา"
ไว้คล้าย ๆ กันว่า เป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาบุคคลตามจุดหมายที่ตั้งไว้แทบทั้งสิ้น เช่น พัฒนา
บุคคลเพื่อให้งอกงาม ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางที่ต้องการ แม้แต่ จรูญ มิสินทร์ ก็ได้
กำหนดความหมายของการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลได้รับเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม
เพื่อให้เกิดความงอกงามในทางที่ดี ทุกด้านเช่นกัน แต่ยังมีนักการศึกษาบางรายที่มีความเห็นต่าง
ต่างไปจากคนอื่น ๆ เช่น พนิส หันนาคินทร์ มีความเห็นว่า "การศึกษาก็คือ การคลี่คลายคุณสมบัติ
ที่มีอยู่ในตัวคนออกมาให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเขาเอง (Education as unfolding)"^๒

กล่าวโดยสรุปแล้ว การศึกษาก็คือ ชีวิต และกระบวนการต่าง ๆ ที่จะทำให้บุคคลได้รับ
การพัฒนาทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามไปในแนวทางที่
รัฐ และสังคมของรัฐพึงปรารถนา และเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลใช้ความสามารถที่มีในตน
ออกมาให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

^๑ เรือง เคียวกัน.

^๒ จรูญ มิสินทร์ และคนอื่น ๆ, พจนานุกรมศัพท์การศึกษา, (กรุงเทพมหานคร :
วัฒนาพานิช, ๒๕๐๕)

^๓ พนิส หันนาคินทร์, การศึกษาของไทย (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๑)

เมื่อรวมความของคำว่า "กิจกรรม" และ "การศึกษา" เข้าด้วยกันแล้ว ก็คือ "กิจกรรมการศึกษา" ซึ่งหมายถึง สภาพการเรียนรู้ที่เด็กใช้ทั้งกาย และสมองกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ตัวเองได้รับการพัฒนาขึ้นทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาทั้งยังเป็น การดึงความสามารถที่มีในตัวเด็กแต่ละคนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม กล่าวโดยสรุป กิจกรรมการศึกษาก็คือ สิ่งที่ครูหรือโรงเรียนจัดเตรียมขึ้นให้เด็กได้กระทำ เพื่อส่งเสริมความงอกงามของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ในตัวเด็ก ให้พร้อมที่จะขึ้นไปเรียนในชั้นประถมปีที่ ๑ ได้อย่างมั่นคง และมีความสุข

ดังได้กล่าวแล้วว่า ธรรมชาติของเด็กวัยก่อนเรียนนั้น ชอบเล่นเป็นที่สุด จนบางคนเรียกเด็กวัยนี้ว่าเป็นวัยช่างเล่น วัยชุกขม ดังนั้นกิจกรรมการศึกษาที่จะจัดให้เด็กอนุบาลได้เรียนรู้ก็ควรจะสอดคล้องกับพัฒนาการ และธรรมชาติของเด็ก นั่นคือการจัดให้เด็กได้เรียนรู้จากกิจกรรมโดยการเล่น ดังที่ โพรเบล เรียกวิธีการแบบนี้ว่า "เล่นปนเรียน" ทั้งนี้เนื่องจากการเล่นนั้นเป็นการงานและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก เพราะเมื่อเด็กได้เล่น เขาจะแสดงพฤติกรรมอัน เป็นความสามารถทั้งหมดในระดับที่มีอยู่ในตัวเขาออกมา คือ ความสามารถในการใช้ร่างกาย ความคิด การใช้ภาษา การแสดงออกทางอารมณ์ และการสัมพันธ์กับผู้อื่น นอกจากนี้การเล่นยังมีประโยชน์คือ ทำให้เด็กสนุกสนาน เพลิดเพลิน เป็นการสร้างและสะสมประสบการณ์ ซึ่งเด็กจะได้ฝึกความสามารถในการรับรู้ทางการสร้างเสริมความคิดต่าง ๆ เช่น รับรู้เกี่ยวกับขนาด รูปร่าง สี เนื้อ และน้ำหนักของวัตถุ นอกจากจะได้ฝึกการรับรู้แล้ว การเล่นยังช่วยฝึกความทรงจำ ความคิดรวบยอด และเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ เป็นการเพิ่มพูนสติปัญญาแก่เด็กด้วย ดังคำกล่าวของ มณีรัตน์ สุกโชติรัตน์ ที่ว่า "การพัฒนาทางสติปัญญาจะเพิ่มมากขึ้น ถ้าเด็กมีประสบการณ์จากการเล่นมากขึ้น" นอกจากนี้

มณีรัตน์ สุกโชติรัตน์, "เด็กกับการเล่นเพื่อเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา" ใน การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔) หน้า ๑๔.

นักจิตวิทยา นักการศึกษายังได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมาย ประโยชน์ ทฤษฎี และประเภทของการเล่นอันเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินการจัดกิจกรรมในระดับชั้นอนุบาลต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

ความหมายและความสำคัญของการเล่น

นิรมล ชยุตสาหกิจ ได้ให้ความหมายของการเล่นไว้ว่า การเล่นเป็นการฝึกซ้อมตามสัญชาตญาณ เป็นการทบทวนการปฏิบัติตามวัฒนธรรม นำเอากิจกรรมของบรรพบุรุษออกมาแสดงทำตามแบบอย่างคนรุ่นเก่า การเล่นเป็นแนวทางการแสดงออกทางอารมณ์ ผู้ที่แสดงรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนาน เพลิดเพลิน โดยไม่ต้องคำนึงถึงผลที่จะตามมา เป็นการลองผิดลองถูก ค้นคว้าด้วยการสัมผัส ทดสอบสิ่งที่สงสัย เป็นการกระทำที่เป็นผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมดของเด็ก เป็นการปรับตัวเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว และนำข้อมูลที่รู้และเข้าใจนั้นไปเก็บสะสมไว้ในโครงสร้างทางสติปัญญา เพื่อรับขยายโครงสร้างให้กว้างใหญ่ขึ้นอันเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะรับการเรียนรู้ขั้นต่อไปอีก และการเล่นเป็นส่วนสำคัญของพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งเกิดขึ้นเป็นลำดับต่อเนื่องกัน

ความเห็นเกี่ยวกับการเล่นของ นิรมล ชยุตสาหกิจ ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับความคิดของเลขา ปิยะธัญริยะ ที่ว่า การเล่นมีผลต่อการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก และนอกจากนี้เธอยังกล่าวอีกว่า

การเล่นมีความสัมพันธ์กับการเรียนอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เพราะการเล่นจะช่วยให้เด็กได้มีโอกาสตอบสนองความกระตือรือร้นใคร่รู้ของตนเอง ซึ่งจะนำเด็กไปสู่การค้นพบและเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และสิ่งรอบตัวโดยไม่ต้องมีใครสอน การเล่นทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นอิสระสนุกสนาน เพลิดเพลิน และพร้อมที่จะกระทำกิจกรรมซ้ำ เมื่อเกิดความพึงพอใจและสนใจ

นิรมล ชยุตสาหกิจ, "ทฤษฎีการเล่นเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา" ใน การเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก, หน้า ๑-๒.

โดยไม่ต้องมีสิ่งอื่น ๆ มากกระตุ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้รางวัลหรือการทำโทษ ทั้งเด็กยังอาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เกิดความใหม่อยู่เสมอได้ ซึ่งไม่เพียงแต่เพื่อจะดูว่าอะไรเกิดขึ้น แต่มีความมุ่งหมาย มีความคิดริเริ่ม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเช่นนี้เป็นการแสดงความก้าวหน้าในระดับสติปัญญา และความคิดของเด็ก^๑

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเล่นของเด็กนี้ ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางดังนี้

แฟรงค์ (Frank) "การเล่นเป็นการเรียนรู้ซึ่งไม่มีใครจะสอนเด็กได้นอกจากตัวเด็กเอง การเล่นจะช่วยให้เด็กได้สำรวจและคุ้นเคยกับโลกในเรื่องสถานที่ และเวลา วัสดุ สัตว์ โครงสร้าง และมนุษย์ จึงกล่าวได้ว่า การเล่นนั้นเป็น งานสำหรับเด็กที่เดียว"^๒ ทฤษฎีของแฟรงค์นี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเตรียมชีวิตของ โอลสัน (Olson) ที่ว่า "การเล่นเป็นการเตรียมชีวิตและการงานในอนาคต" โอลสัน สนใจการเล่นของเด็กมาก นอกจากเขาจะตั้งทฤษฎีดังกล่าวนี้แล้ว ยังมีทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่นที่เขาตั้งขึ้นอีก ๒ ทฤษฎีคือ ทฤษฎีวิวัฒนาการ ซึ่งกล่าวว่า "เมื่อเด็กเติบโตขึ้น เด็กจะผ่านพัฒนาการบางอย่างที่เป็นลักษณะเด่นของ เชื้อชาติที่เด็กถือกำเนิด และถือว่า เด็กจะสนใจและดำเนินการ เล่นแตกต่างกันไปตามระดับอายุต่าง ๆ" และทฤษฎีที่ ๓ คือ ทฤษฎีสันหนากการ เขาถือว่า การเล่นช่วยให้เด็กผ่อนคลายความเครียด^๓ ทฤษฎีนี้จะเน้นถึงความ

^๑ เลซา บีเยฮัจฉริยะ, "การเล่นเป็นเรียนของเด็ก," ใน การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔) หน้า ๑๘.

^๒ Leeper, sarah H. et. al. Good Schools for Young children, (London : The MacMillan Co., 1971)

Olson, W.C., Child Development, 2 nd. ed. (Boston : D.C. Heath, 1959)

สนุกสนานที่เด็กได้รับไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ซึ่งตรงกับนักการศึกษาอีกหลายคนที่ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันนี้ ของต่างประเทศ เช่น ชิลเลอร์ (Schiller) โฟรเบล (Froebell) สเปนเซอร์ (Spenser) ซาซารัส (Sazarus) ซีชอร์ (Seashore) และ ดัลเลส (Dulles) และในประเทศได้แก่ บุญเยี่ยม จิตรคอน อบรม สิบกิบาล เป็นต้น นอกจากทฤษฎีของ โอลสัน แล้ว ยังมีอีกหลายทฤษฎีที่กล่าวถึงการ เล่นของ เด็ก แต่เป็นแง่มุมที่แปลกออกไป เช่น ทฤษฎีของ คิวอี้ เขา เชื่อว่า การ เล่นเป็นกิจกรรมของชีวิต และกิจกรรมนั้น เป็นองค์ประกอบตามธรรมชาติ ของสิ่งมีชีวิต กิจกรรมของแต่ละคนอาจแสดงออกมาได้หลายอย่างต่าง ๆ กัน แต่กิจกรรมที่สำคัญ ในชีวิต เด็กคือ การ เล่น เมื่อโตขึ้น เขาก็อาจจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหลาย ๆ ชนิด ซึ่งอาจเป็น กิจกรรมที่มีแนวทางไปสู่ว่างเป้าหมายหรือ เป็นกิจกรรมที่ปราศจากความมุ่งหมายก็ได้^๑ ความเชื่อใน ทฤษฎีนี้ของ คิวอี้ เน้นกิจกรรมที่เด็กทำ (เล่น) เพื่ออนาคต ซึ่งคล้ายคลึงกับทฤษฎีของ กรูส (Groos)

นักจิตวิทยาชาวสวิส เขา เชื่อว่า การ เล่นเป็นการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามธรรมชาติเป็นการ เตรียมตัว เพื่อกิจกรรมในอนาคตซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตการเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า และเขา เชื่อว่า การ เล่นเป็นแรงขับที่มีอยู่ในตัวบุคคลโดยธรรมชาติ เช่น เด็กหญิง เล่นตุ๊กตา ป้อนข้าว อาบน้ำ เพื่อเตรียมตัวเป็นมารดา ส่วนเด็กชาย เล่นเครื่องบินตลกโลก เพื่อแสดงถึงแรงขับ เป็นการพัฒนา ทักษะทาง เครื่องยนต์ อันจำเป็นสำหรับชีวิตผู้ใหญ่ในวันหน้าดังกล่าว แต่นักจิตวิทยาสมัยใหม่ เห็นว่า เด็กเล่น เพื่อตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นภายใน มิใช่เพื่อเตรียมชีวิตการเป็นผู้ใหญ่ เด็กเรียนรู้หลายสิ่ง จากการ เล่น ซึ่งมีคุณประโยชน์ต่อเด็ก แต่ความรู้และทักษะที่เด็กได้รับนั้น เป็นผลพลอยได้มากกว่า ที่จะเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ในการเล่น (เพราะการเล่นไม่มีวัตถุประสงค์)^๒

^๑ น้อมฤดี จงพยุหะ, วิชาพัฒนาการเด็ก, หน้า ๑๗๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๘-๑๗๙.

จะเห็นว่า กรูส ย้ำว่าการ เล่นนั้นมีประโยชน์ต่อเด็กมาก และมีบทบาทต่อการพัฒนาชีวิตและอนาคตของเด็กนั้นย่อมหมายถึง เด็กเกิดพัฒนาการขึ้นแล้วทั้งด้านกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งความคิดนี้ ทั้งแพทย์ นักจิตวิทยา นักการศึกษา ต่างก็เห็นพ้องต้องกันดังคำกล่าวของ นิตยา คชภักดี แพทย์หญิงแห่งภาควิชากุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ที่ว่า "การเล่นของเด็กมีบทบาทสำคัญมาก นอกเหนือจากทำให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังช่วยให้การพัฒนาทั้งทางร่างกาย สมอง อารมณ์ การเข้าสังคมกับคนอื่น ๆ ช่วยให้มีความคิดริเริ่ม และเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อันเป็นรากฐานของ เขาวิน ปัญญา ในอนาคต"^๑

ส่วน นิวแมน (Neumann) นักการศึกษาชาวอเมริกัน มีความเห็นว่า การเล่น หมายถึง เกมสำหรับเด็ก กระบวนการและวัตถุประสงค์

เกณฑ์ คือ ลักษณะของการ เล่นที่เกิดจากความต้องการภายในตัวของ เด็กเองมากกว่า การเร้าที่มาจากภายนอก

กระบวนการ หมายถึง วิธีการปฏิบัติในการเล่นนั้น ๆ

และวัตถุประสงค์ของการ เล่น ก็หมายความว่า ตัวผู้เล่น เพื่อนที่ร่วมเล่น ประโยชน์ และที่มาของการ เล่น ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ขณะเล่น^๒

นอกจากแนวคิดของ นิวแมน แล้ว ยังมีทฤษฎีการเล่นของคนอื่น ๆ อีกมากมายที่พยายามนำการเล่นของเด็กมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้มีคุณค่าทางการศึกษาแก่เด็กอนุบาล อาทิเช่น มิทเชล และ แมสัน (Mitchell & Mason) กิลเมอร์ (Gilmore) ฟรอยด์ (Freud) เพียเจท์ (Piaget) เป็นต้น

^๑ นิตยา คชภักดี, เลือกของเล่นให้ลูก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๒๒), หน้า ๑.

^๒ Bernard Spoded, Teaching in the Early Years, (New Jersey : Prenticehall, Inc., Englewood cliffs, 1972), p.202. อ้างจาก Eva A. Neumann, "The Problem of Play", unpublished doctoral dissertation, (University of Illinois, 1971)

โดย เฉพาะเพียเจท์ ได้นำทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญา ที่ค้นพบดังกล่าวแล้วมาปรับใช้กับการเล่นของเด็ก โดยแบ่งพัฒนาการทางการเล่นของเด็กออกเป็น ๓ ชั้นคือ

ชั้นที่ ๑ ประสาทสัมผัส (Sensorimotor) ของเด็กทารก อายุแรกเกิดถึง ๒ ขวบ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เน้นการสัมผัส การเคลื่อนไหว การเลียนแบบของเด็ก

ชั้นที่ ๒ เป็นชั้นการเล่นโดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic play) เช่น การเล่นละคร แสดงบทบาทสมมติ ตามความคิดของเด็ก

ชั้นที่ ๓ เป็นชั้นการเล่นที่มีกติกามีกฎเกณฑ์เป็นการเล่นของเด็กที่โตกว่า ๒ ชั้นแรก^๑ ทฤษฎีการเล่นของเพียเจท์ นั้น เป็นทฤษฎีที่เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการเล่นตามลำดับขั้นทั้งสามดังกล่าว และเด็กสามารถนำผลการเรียนรู้ที่ค้นพบนี้มาปรับใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเล่นของ ฟรอยด์ เพียงแต่ต่างกันเล็กน้อย ตรงที่ทฤษฎีของเพียเจท์นั้น การเล่นสามารถช่วยในด้านสมอง (Cognitive) ส่วนการเล่นตามทฤษฎีของฟรอยด์จะสามารถช่วยพัฒนาในด้านจิตใจ (affective)^๒

จากแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการเล่นของเด็กดังกล่าวเหล่านี้ นักการศึกษาหลายท่านได้นำมาใช้เป็น: เกณฑ์แบ่งประเภท หรือรูปแบบของกิจกรรมการเล่น เพื่อการศึกษาของเด็ก ซึ่งจะได้กล่าวถึงดังต่อไปนี้

รูปแบบของกิจกรรมการเล่นเพื่อการศึกษา

สโปเดค (Spodek): ศาสตราจารย์ ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาของเด็ก เล็กแห่งมหาวิทยาลัยอินฮอยส์ เชื่อว่า กิจกรรมการเล่นเพื่อการศึกษาเหล่านี้ ถ้าแนะนำให้สามารถนำมาใช้กับการเรียนการสอนเด็กได้อย่างเหมาะสมแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กมาก เพราะเด็กจะเล่นได้เสมอ

^๑Spodek, Bernard, Teaching in the Early Years. pp.203-204.

^๒Ibid.

ทราบเท่าที่เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้และมีอิสระพอ การเล่นของเด็กนั้นมีหลายรูปแบบแล้วแต่จะแบ่ง เช่น แบ่งตามลักษณะการเล่น ที่เป็นไปตามธรรมชาติ (Spontaneous play) ของเด็กเองกับการเล่นอย่างเป็นแบบแผน (Structured play) เพื่อการศึกษาและพัฒนาเด็กตามความสนใจ โดยครูเป็นผู้แนะนำและจัดเตรียมให้เด็ก

การแบ่งการเล่นอีกชนิดหนึ่งที่ สโปเดค กล่าวไว้คือ การเล่นเพื่อการศึกษากับการเล่นที่ไม่ใช่เพื่อการศึกษา (Educational play and Noneducational play) การเล่น ๒ ชนิดนี้แตกต่างกันที่การกำหนดความมุ่งหมายของการเล่น การเล่นเพื่อศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้ของเด็ก แต่ยังคงความสนุกสนานไว้ด้วย

กิจกรรมการเล่นทางการศึกษาตามความเห็นของ สโปเดค มี ๔ แบบคือ

๑. การเล่นเครื่องเล่นแบบสัมผัส (Manipulative play)
๒. การเล่นออกกำลังกาย (Physical play)
๓. การเล่นแสดงบทบาทสมมติ (Dramatic play)
๔. การเล่นเกมต่าง ๆ (Games)

๑. การเล่นเครื่องเล่นแบบสัมผัสนั้น เกี่ยวกับการสังเกตเปรียบเทียบ หาค่าความสัมพันธ์ของสิ่งของ จัดเรียงลำดับและขนาดสิ่งของให้ลูกที่ ดังเช่น อุปกรณ์การเล่นเกี่ยวกับขนาดและน้ำหนักของลูกตุ้ม และแท่งไม้ที่ มอนเตสซอร์รี่ จัดสร้างไว้เป็นต้น การเล่นเครื่องเล่นแบบสัมผัสมีหลายอย่าง ได้แก่

๑. เล่นภาพตัดต่อ (Puzzles) ต่าง ๆ
๒. เล่นกระดานปักหมุด (Parquetry Block and Pegboard)
๓. เล่นเกี่ยวกับการก่อสร้าง (Constructive Materials)
๔. เล่นเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ (Science Materials) เช่น กล้องบรรจุแบตเตอรี่ หลอดไฟ สายไฟ แม่เหล็ก กับสารแม่เหล็ก น้ำกับวัสดุที่จมและลอยน้ำได้ รวมทั้งการทดลองง่าย ๆ ทางวิทยาศาสตร์

๕. เล่นกับอุปกรณ์คณิตศาสตร์ เช่น การจัดสิ่งของที่เท่ากัน เข้าชุดกัน ตลอดจนเล่นเกี่ยวกับเครื่องตวงวัด

๖. เล่นกับอุปกรณ์ของมอนเตสซอรี
๗. เล่นกับเครื่องเล่นสัมผัสชนิดอื่น ๆ ที่ครูประดิษฐ์ขึ้น
๘. เล่นกับเครื่องเล่นแบบสัมผัสตามธรรมชาติ (Manipulative Play with Materials) เช่น ทราย น้ำ

๒. การเล่นออกกำลังกาย มักจะเกี่ยวข้องกับการออกกำลังกาย และการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เช่น การวิ่ง กระโดด ขี่จักรยาน ฯลฯ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนทักษะทางกาย ซึ่งการเล่นแบบนี้อาจมีลักษณะการแสดงบทบาทสมมติด้วย การเล่นออกกำลังกายได้แก่ การเล่นต่อไปนี้

๑. การเล่นกลางแจ้ง (Outdoor Play) เช่น การปีน ริ่ง กระโดด ขุด โดยมีอุปกรณ์ประกอบ เช่น เครื่องเล่นสนามต่าง ๆ อันได้แก่ ไม้สั่น ขิงช้า ที่ปีนป่าย เชือกกระโดด

๒. การเล่นในร่ม (Indoor Play) กิจกรรมกลางแจ้งบางอย่างอาจเล่นในร่มได้ แล้วแต่สถานที่บริเวณโรงเรียน นอกจากนี้ก็มีของเล่นที่มีล้อลูก มุมบ้าน

๓. การเล่นแท่งไม้ก่อสร้าง (Block Play) การเล่นชนิดนี้อาจนับรวมเป็นพวกการเล่นออกกำลังกาย หรือเล่นบทบาทสมมติก็ได้ ซึ่งมีทั้งไม้ขนาดใหญ่ (hollow blocks) และขนาดเล็ก (unit blocks) เด็กสามารถสร้างเป็นบ้านหรือเวทีละครก็ได้

การเล่นชนิดนี้จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นขึ้นอยู่กับการจัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่ และเวลาของครู

๓. การเล่นแสดงบทบาทสมมติ เป็นการเล่นที่มักจะเกี่ยวข้องกับการประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น การเล่นสมมติเกี่ยวกับบุคคลในบ้าน ซึ่งครูอาจจะจัดสถานที่เป็นมุมบ้านหาอุปกรณ์ให้ คอยแนะนำหรือร่วมเล่นกับเด็กบ้าง การแนะนำของครูอาจแนะนำโดยหาหนังสือให้เด็กดู ฉายภาพยนตร์ พาไปเที่ยว เพื่อเป็นการให้แนวคิดแก่เด็ก

๔. การเล่นเกมต่าง ๆ แตกต่างจากการเล่นใน ๓ แบบดังกล่าวมาแล้ว การเล่นเกมนั้นมักจะต้องมีกติกา กฎเกณฑ์ไม่เหมาะกับเด็กเล็ก นอกเสียจากจะเป็นเกมง่าย ๆ ไม่มีกติกา

ซับซ้อน และครูต้องคอยสอนให้ เกมบางอย่างต้องอาศัยการตัดสินใจ บางอย่างต้องอาศัยการออกกำลังกาย และเกมบางอย่างต้องใช้อุปกรณ์ประกอบ เช่น ลูกบอล ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เล่นเกมได้หลายอย่าง

รูปแบบกิจกรรมการเล่น ๔ ชนิดของ สโปีโคค นี้เป็นเพียงแนวความคิดหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้แล้วยังมีการแบ่งกิจกรรมการเล่นในรูปแบบอื่น ๆ อีก ดังเช่น ซัททัน-สมิท^๒ (Sutton-Smith ๑๙๗๒) โพรเบล^๓ โคลัมบัส (Kolumbus, Elinor Schulman)^๔ กุสุมา น้อยพันธ์^๕ ชัยยงค์ พรหมวงศ์^๖ ลัดดา นิลละมณี^๗ สมใจ ทพยชัยเมธา^๘ พูนสุข บุญยสวัสดิ์^๙ บุญเยี่ยม จิตรดอน^{๑๐}

^๑Bernard Spodek, Teaching in the Early Years. pp. 202-213.

^๒Sutton-Smith, D, "Play as a Transformational set," Journal of Health, physical Education and Recreation, 1972, อ้างถึงใน เลขที่ ปียะอัจฉริยะ, "การเล่นเป็นเรื่องของเด็ก," การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔) หน้า ๑๔-๒๑.

^๓ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา หน้า ๑๑.

^๔Kolumbus, Elinor Schulman, Is It Tomorrow Yet? (Haifa-Israel : Mount Carmel International Training Centre, 1979), pp. 29-141.

^๕กุสุมา น้อยพันธ์, "โรงเรียนอนุบาล," อนุสารไม้อ้อดบังนา (กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๒๓) : ๖๒-๖๖.

^๖ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล, หน้า ๖๖-๘๖.

^๗ลัดดา นิลละมณี, นวัตกรรมทางการศึกษาคูณัยการ เรียนระดับเด็กก่อนวัยเรียน (กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำคुरुสภา, ๒๕๒๐), ๓๔-๒๐๔.

^๘สมใจ ทพยชัยเมธา, การบริหารอาหาร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสรีบรรณกิจ, ๒๕๒๑), หน้า ๑๖๑-๑๗๔.

^๙พูนสุข บุญยสวัสดิ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ตุลาคม ๒๕๒๓.

^{๑๐}บุญเยี่ยม จิตรดอน, "การเล่นในร่มและการเล่นกลางแจ้ง," ใน การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. หน้า ๔๕-๕๖.

นิตยา คชภักดี^๑ คณะวิทยากร ในการอบรมพี่เลี้ยงเด็กของกรมประชาสงเคราะห์^๒ และ คณะอนุกรรมการการวิเคราะห์เครื่องเล่น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย^๓ ซึ่งแต่ละคนแบ่งกิจกรรมการเล่นออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

โฟรเบล (Friedrich Wilhelm August Froebel) แบ่งกิจกรรมการสอนเด็กออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. เกมและเพลง
๒. การก่อสร้าง เช่น วาดภาพ ตัด ปะกระดาษ ทำหุ่นจำลอง
๓. ราววัลกับอาชีพ (วัสดุกับกิจกรรม) วัสดุจะช่วยพัฒนาความคิด ๒ ประเภท วัสดุจะช่วยพัฒนาความคิด ๒ ประเภท คือ รูปทรงเลขาคณิต กับวัสดุสำหรับเขียนภาพระบายสี ทำหุ่น และการเย็บปักถักร้อย ส่วนอาชีพนั้นได้แก่ การร้องรำ พรวนดิน เดินเล่น เค็ดคมดอกไม้^๔

^๑นิตยา คชภักดี, เลือกของเล่นให้ลูก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๒๒) หน้า ๑๓-๑๖ (จัดพิมพ์เนื่องในงานฉลองครบรอบสิบปีคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลพยาบาลรามาริบัติ ๘-๑๐ มิถุนายน ๒๕๒๒)

^๒"กิจกรรมสำหรับเด็ก" เอกสารประกอบคำบรรยายในการอบรมผู้ประกอบการและพี่เลี้ยงเด็กของสถานสงเคราะห์เด็ก และสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๓

^๓คณะอนุกรรมการวิเคราะห์เครื่องเล่น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "การวิเคราะห์เครื่องเล่นเด็กด้านการศึกษาและจิตวิทยา" ใน การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. หน้า ๑๑๘.

^๔ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา, หน้า ๑๑.

โคลัมบัส (Kolumbus Elinor Schulman) แบ่งกิจกรรมการเล่นของเด็กออกเป็น

๑๐ ชนิดคือ

๑. การเล่นเสรี (Free Play)
๒. การเล่นแสดงบทบาทสมมติ (Dramatic Play)
๓. การเล่นต่อแท่งไม้ (Blocks)
๔. การเล่นกับทราย น้ำ และโคลน (Sand, Water, Mud)
๕. เล่นกับงานศิลปะและการฝีมือ (Arts & Crafts) เช่นการเล่นกับสี (ทูป หยด

เท เป่า วาดระบายด้วยสี) เล่นกับงานกระดาษ เช่น ตัด ฉีก ปะ ปั้น ประดิษฐ์ และก่อสร้าง
สิ่งต่าง ๆ

๖. ดนตรีและการเคลื่อนไหว (Music and Movement) เช่น ร้องเพลง ทำตาม

จังหวะ

๗. ภาษา (Language) เช่น ท่องคำคล้องจอง เล่านิทาน อ่านหนังสือภาพต่าง ๆ

แสดงบทบาทสมมติต่าง ๆ

๘. วิทยาศาสตร์ (Science) เช่น ให้อุปกรณ์ เลี้ยงสัตว์ สังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ

ทดลอง ฯลฯ

๙. คณิตศาสตร์ เกี่ยวกับเวลา ขนาด จำนวนนับ สังเกต เปรียบเทียบสิ่งของ

รู้จักตัวเลข

๑๐. สังคมศึกษา (Social Studies) เช่น ให้อุปกรณ์ วาดภาพ สนทนาเกี่ยวกับ

เรื่องของตนเอง ครอบครัว สังคม ฯลฯ

๑๑. เกมต่าง ๆ (Games) เช่น เกมเกี่ยวกับเครื่องเล่นแบบสัมผัส สิ่งก่อสร้าง เกม

ฝึกสมอง เกมฝึกการออกกำลังกาย เกมเกี่ยวกับภาษา และเกมพิเศษต่าง ๆ ฯลฯ^๑

^๑Elinor Schulman Kolumbus, Is It tomorrow Yet.

กุสุมา น้อยพันธุ์ แบ่งกิจกรรมการเล่นของเด็กออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. การเล่นเครื่องเล่นสนาม เช่น กระดานหก กระดานสั้น สะพานโล้ ราวโหน ราวไต่
ม้าหมุน บ่อทราย

๒. การเล่นตามจังหวะ เป็นการหัดฟังจังหวะเสียงเพลงจากเปียโน หรือหีบเสียง มี
การเคาะตามจังหวะ

๓. การเล่นเกมง่าย ๆ ได้แก่

เกมในที่แจ้ง เช่น ริงแข่ง ริงกระโดด ขอนหา โยนบอลล์

เกมในที่ร่ม เช่น เป่าเป่า มอญซ่อนผ้า กลิ่งลูกบอล ต่อไม้บล็อก

เกมตามจังหวะดนตรี เช่น แก้อัฒนตรี โพงพาง รีรีข้าวสาร

เกมที่ใช้เครื่องเล่นประกอบ เช่น เล่นตุ๊กตา หม้อข้าวหม้อแกง ลากรู ม้าไม้

สังกลมสำหรับลอดไปลอดมา^๑

ชียงค์ พรหมวงศ์ แบ่งกิจกรรมการเล่นของเด็กออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การเล่นในร่ม โดยให้เล่น เครื่องปั้นปาย ห่อนไม้กลวง (บล็อก) ภาพฉนวนหรือ
ภาพตัดต่อ (Puzzles) เล่นละคร เล่นเกม เครื่องมือประจำโรงงาน เช่น เลื่อย ค้อน ไขควง)
เครื่องครัว

๒. การเล่นกลางแจ้ง โดยเล่นกับเครื่องเล่นสนาม ได้แก่ ที่ห้อยโหนปั้นปาย บ่อทราย
ชิงช้า กระดานสั้น เวที ม้าหมุน และเครื่องสนามที่เคลื่อนย้ายได้ง่าย (เช่น บันได กระดานหก
ม้าไม้ เข็กร รถจักรยาน ลูกบอล และเครื่องมือทำสวนครัว)

^๑กุสุมา น้อยพันธุ์, "โรงเรียนอนุบาล", อนุสารไม้้อคบางนา (กรกฎาคม-สิงหาคม,
๒๕๒๓) : ๖๒-๖๖.

นอกจากการเล่น ๒ ประเภทนี้แล้ว ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ยังกล่าวถึงกิจกรรมสำหรับเด็ก
อนุบาลอีก ๒ ประเภท คือ

เกมและการเล่าเรื่องและนิทาน

เกมแบ่งออกเป็น ๖ ชนิด ได้แก่ เกมฝึกทักษะ การฟังและเพิ่มระยะความสนใจ เกมฝึก
การปฏิบัติตามคำสั่ง เกมสำหรับสอนมโนทัศน์เกี่ยวกับจำนวน เกมฝึกการฟังเสียง เกมฝึกการรู้จัก
อักษร และเกมฝึกสมองและร่างกาย^๑

สดดา นิลละมณี ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมในระดับอนุบาล เป็นห้องเรียนแบบศูนย์การ
เรียน โดยแบ่งเป็นมุมกิจกรรมต่าง ๆ ๑๑ ชนิด คือ

๑. มุมหนังสือ
๒. มุมตุ๊กตา
๓. มุมบล็อก
๔. มุมดนตรี
๕. โต๊ะธรรมชาติศึกษา
๖. โต๊ะเครื่องเล่นแบบสัมผัส
๗. โต๊ะปั้น
๘. โต๊ะฉีกหรือตัด หรือพับ หรือม้วนและปะกระดาษ
๙. โต๊ะวาดรูปด้วยดินสอสีเทียน
๑๐. โต๊ะกิจกรรมพิเศษ
๑๑. ขาหยั่งกระดานดำ ๒ หน้าสำหรับวาดรูประบายสีน้ำ-พู่กัน

^๑ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นวัตกรรมการศึกษาและการสอนระดับอนุบาล,

นอกจากกิจกรรมในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้แล้ว สัตดา ยังได้เสนอแนะกิจกรรมการเล่นอื่น ๆ อีก เช่น การเล่นกับนิ้วมือ (Finger Play) การเล่นกลางแจ้ง (Out Door Play) เกม (games) เพลง การแสดงออกทางการสร้างสรรค์โดยทางภาษาและเรื่องนิทาน การเล่นสมมติในบทบาทของการเลียนแบบ เป็นต้น^๑

✓ สมใจ ทิพย์ชัยเมธา ได้แบ่งของเล่นเด็ก โดยถือตามขั้นพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ เช่น ขั้นที่ ๑ สำหรับเด็กแบเบาะ ขั้นที่ ๒ สำหรับเด็กเริ่มคลานถึงเดินเตาะเตาะ ขั้นที่ ๓ เด็กวิ่งได้ดีแล้ว ขั้นที่ ๔ สำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในช่วงอายุ ๓-๕ ปี และยังได้แบ่งกิจกรรมการเล่นสำหรับเด็กวัยนี้ไว้เป็น ๑๑ ประเภท คือ

๑. เล่นกับทราย
๒. เล่นกับน้ำ
๓. เล่นกับดินเหนียว
๔. เล่นระบายสี
๕. เล่นเลียนแบบชีวิตในบ้าน
๖. เล่นก่อสร้าง
๗. เล่นกับถังมหาสมบัติ
๘. เล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางกล้ามเนื้อ
๙. เล่นสิ่งที่เป็นงานฝีมือ
๑๐. เล่นกับของเล่นเพื่อการศึกษา
๑๑. เล่นกับจังหวะและเสียงดนตรี^๒

^๑ สัตดา นิละมณี, นวัตกรรมทางการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ระดับเด็กก่อนวัยเรียน,

^๒ สมใจ ทิพย์ชัยเมธา, การบริหารทารก, หน้า ๑๖๑-๑๗๔.

พูนสุข บุญสวัสดิ์ แบ่งกิจกรรมที่จัดในชั้นอนุบาล ออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ฟังคำอธิบายและสนทนา
๒. ตอบปัญหา
๓. ร้องเพลง
๔. ท่องคำคล้องจอง
๕. อ่านภาพและเล่าเรื่องจากภาพ
๖. ปฏิบัติและทดลอง
๗. สังเกต และเปรียบเทียบ (ฟัง คม ชิม สัมผัส)
๘. เล่นของเล่นในห้องเรียน และเล่นเครื่องเล่นสนาม
๙. เล่นเกมต่าง ๆ (ฝึกสติปัญญา และฝึกกำลังกาย)
๑๐. วาดภาพระบายสี เล่นเกี่ยวกับสี
๑๑. ปั้น พับ ถัก ตัดปะ
๑๒. ศึกษาออกสถานที่
๑๓. เรียนหนังสือ (อ่าน เขียน ทำเลข สังคม ฯลฯ)
๑๔. เล่นบทบาทสมมติ

บุญเยี่ยม จิตรดอน นักการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ได้แบ่งกิจกรรมการเล่นของเด็ก ออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. การเล่นเกม ได้แก่ เล่นแต่งตัว เล่นหม้อข้าวหม้อแกง การเล่นที่เป็นการทำงานจริง ๆ อย่างผู้ใหญ่ เล่นทำตุ๊กตาง่าย ๆ เล่นเกี่ยวกับโรงพยาบาล หมอ พยาบาล เล่นเป็นคณงาน พนักงาน เจ้าหน้าที่

◦ สัมภาษณ์ พูนสุข บุญสวัสดิ์, อาจารย์แผนกอนุบาล โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วิทยาลัย, ตุลาคม ๒๕๒๓.

๒. การเล่นที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และคันท้า เช่น ศิลปะ เล่นกับน้ำ เล่นกับทราย เล่นกับเครื่องเล่นเกี่ยวกับการชั่งตวง เล่นกับเครื่องเล่นเกี่ยวกับการก่อสร้าง เล่นกับเครื่องเล่นที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความเจริญของกล้ามเนื้อ เล่นเพื่อส่งเสริมประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา เล่นกับเครื่องเล่นที่ช่วยให้เด็กได้ออกกำลังทั้งในร่มและกลางแจ้ง ฯลฯ

๓. การเล่นกับเครื่องเล่นที่ช่วยส่งเสริมด้านการคันท้า เช่น เล่นเกี่ยวกับธรรมชาติ เล่นเกี่ยวกับเรื่องเสียง ดูหนังสือภาพ เล่นขายของ ฯลฯ

๔. เล่นกับเครื่องเล่นที่จัดขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับอารมณ์เด็กในบางขณะ เช่น เล่นเกมต่าง ๆ เล่นกับเครื่องโสตทัศนวัสดุ เช่น ฟิล์มเสียง เทปบันทึกเสียง เล่นกับเครื่องดนตรี เล่นละคร ฯลฯ

นิตยา คชภักดี แบ่งการเล่นออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. เล่นของเล่นที่ช่วยให้กล้ามเนื้อเจริญเติบโต เช่น ให้เล่นเป็นป้ายต้นไม้หรือโครงเหล็ก เล่นคลานลอดคูโมง ถีบรถจักรยาน เล่นเครื่องเล่นสนามอื่น ๆ กระโดดข้ามท่อนไม้ ฯลฯ

๒. เล่นของเล่นที่ช่วยให้เกิดไหวพริบและการเรียนรู้ เช่น กุญแจ-ลูกกุญแจ แม่เหล็ก เป่าฟองสบู่ ต่อรูปภาพ ต่อไม้บล็อก หนังสือรูปภาพและนิทาน ร้อยลูกปัด

๓. เล่นของเล่นที่กระตุ้นจินตนาการ และความคิดริเริ่ม เช่น ตุ๊กตาที่เปลี่ยนเสื้อผ้าได้ของใช้ในบ้าน เช่น ขวด ก่อหลอดกระดาษ กิ่งไม้ ฟิล์มใสของเล่น ตุ๊กตาดูเล็ก รูปสัตว์ ขาวไร้ดำร่วจ ฯลฯ เล่นของเล่นที่เป็นพาหนะ เช่น ขวดตัด เป็นเรือได้ ม้าก้านกล้วย ตีวงล้อ หุ่นถุงมือ ถูงกระดาษ ฯลฯ

๔. เล่นของเล่นที่ช่วยให้แสดงความรู้สึกและระบายอารมณ์ เช่น เล่นวาดรูประบายสี เล่นกับสี กระดาษทรายและของเล่นทราย เช่น ช้อนขี้ เล่นปั้น เล่นเครื่องดนตรีและร้องเพลง

บุญเยี่ยม จิตรดอน, "การเล่นในร่มและการเล่นกลางแจ้ง" ในการละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. หน้า ๔๔-๔๖.

ผลัดกัน เล่นกับเพื่อน เป็นกลุ่ม ดูแลสัตว์เลี้ยง^๑

คณะวิทยากรในการอบรมพี่เลี้ยงเด็กของกรมประชาสัมพันธ์ ก็ได้จัดแบ่งกิจกรรมสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กของเอกชนออกเป็น ๓ ประเภท โดยคำนึงถึงหลักพัฒนาการของเด็กวัยนี้ ซึ่งแบ่งกิจกรรมออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑. กิจกรรมที่ทำเป็นประจำทุกวัน เช่น เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ ตรวจสอบสุขภาพ ภายบริหารตอนเช้า ฯลฯ
๒. กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะแตกต่างกันไปแต่ละคาบเวลา แต่ละวัน
๓. กิจกรรมเสรี เช่น การให้เด็กเล่นของเล่นในห้องเล่นเครื่องเล่นสนาม

ในแต่ละวันเด็กจะได้รับการฝึกกิจกรรมทั้ง ๓ ประเภทนี้ หนัก-เบา สลับกันไป^๒

คณะอนุกรรมการวิเคราะห์เครื่องเล่น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แบ่งประเภทของการเล่นออกเป็น ๗ ประเภท คือ

๑. เลียนแบบ
๒. สร้างสรรค์และสมมติ
๓. สำรวจ
๔. ฝึกการแก้ปัญหา
๕. ทดสอบ

^๑นิตยา คชภักดี, เลือกของเล่นให้ลูก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๔-๑๖

^๒"กิจกรรมสำหรับเด็ก," เอกสารประกอบคำบรรยายในการอบรมผู้ประกอบการและพี่เลี้ยงเด็กของสถานสงเคราะห์เด็ก และสถานสำหรับเลี้ยงเด็กเอกชน ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๓.

๖. ฝึกความสัมพันธ์ของร่างกายและทักษะ

๗. สังคม^๑

ฯลฯ

จากกิจกรรมทั้งหลายเหล่านี้ เมื่อจะนำมาสู่ตัวเด็กก็ย่อมต้องจัดเป็นตารางกิจกรรมที่แต่ละวันเด็กจะได้รับการพัฒนาจากการเล่นเหล่านี้ หนักบ้าง เบาบ้างคละเคล้ากันไปให้เปื้อนหน้า การจัดตารางกิจกรรมนี้เป็นสิ่งสำคัญ ที่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง ที่สำคัญยิ่งคือ จะต้องให้ยืดหยุ่นได้ไม่ตายตัว เพราะเด็กบางคนอาจทำงานเสร็จเร็ว บางคนเสร็จช้า ในเรื่องนี้ ราตี ทองสวัสดิ์ ได้กล่าวไว้ว่า

การกำหนดตารางเรียนหรือตารางกิจกรรมชั้นอนุบาลสำหรับเด็ก เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพื่อรักษาสุขภาพให้เด็กได้มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ หากไม่กำหนดเช่นนั้น เด็กอาจทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนานเกินไปจนเหนื่อยหรือเครียด ทำให้หงุดหงิด แล้วจะทำกิจกรรมต่อไปไม่ได้ผลเต็มที่

ในการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน จะต้องคำนึงถึงพัฒนาการและจิตวิทยาเด็ก ดังนี้

๑. ระยะเวลาสำหรับกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดหรือกำลังกาย

เด็ก ๓-๔ ขวบ ควรจัดเวลาไว้ประมาณ ๑๕ นาที

เด็ก ๕-๖ ขวบ ควรจัดเวลาไว้ประมาณ ๒๐ นาที^๑

^๑คณะอนุกรรมการวิเคราะห์เครื่องเล่น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "การวิเคราะห์เครื่องเล่นของเด็กด้านการศึกษาและจิตวิทยา, ใน การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก, หน้า ๑๑๔-๑๑๕.

^๒ราตี ทองสวัสดิ์, "การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน" ใน เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน, หน้า ๗๕.

และมีความเห็นว่า กิจกรรมอื่น ๆ เช่น การทำศิลปะ การเล่นกลางแจ้ง จะให้เวลานานขึ้น คือ ตั้งแต่ ๔๐-๖๐ นาที หรือนานกว่านั้น ดังนั้นต่อไปนี้จะขอเสนอ ตารางการจัดทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ กัน คือ มีทั้งตารางกิจกรรม ชนิดจัดครึ่งวัน เต็มวัน หมุนเวียนใน ๑ วัน และชนิดเป็นสัปดาห์ ทั้งของต่างประเทศและของในประเทศ ดังต่อไปนี้

ตารางจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาล

๑. รายการจัดทำกิจกรรมชนิดครึ่งวันของออกซ์เล (Oxley) ชิคเคดาน (Chickedan) Kolumbus) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวอย่างรายการจัดกิจกรรมประเภทครึ่งวันของออกซ์เล (Oxley)

๘.๓๐ - ๘.๔๕	กิจกรรมฝึกกล้ามเนื้อย่อยเป็นรายบุคคล
๘.๔๕ - ๘.๐๐	สนทนาเป็นวงกลม เกี่ยวกับคาร์เนลโดยใช้ปฏิทิน การเปลี่ยนแปลงของอากาศ สนทนาเกี่ยวกับมุมมองต่าง ๆ หรืออุปกรณ์ใหม่ ๆ สนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน
๘.๐๐ - ๘.๕๐	ทำงานหรือเล่นที่มุมสนใจต่าง ๆ
๘.๕๐ - ๑๐.๑๐	ประเมินผลงาน ทำความสะอาด ตีเครื่องตี
๑๐.๑๐ - ๑๑.๐๐	กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง ฝึกกล้ามเนื้อใหญ่
๑๑.๐๐ - ๑๑.๑๕	ดนตรีและจังหวะ และการแสดงบทบาทสมมติต่าง ๆ
๑๑.๑๕ - ๑๑.๓๐	นิทาน
๑๑.๓๐	เลิกเรียน เด็ก ๆ ดูแลเก็บของนำกลับบ้าน และตรวจตราชั้น (หรือตู้ช่อง) เก็บของ ๆ คน

Mary Boon Oxley, Illustrate Guide to Individualized kindergarten Instruction, (New York : Parker Publishing Co., 1976).

รายการจัดกิจกรรมครึ่งวันของ ชิกเคดาน (Schickedanz).

รวมกลุ่ม (Arrival)

ทำกิจกรรม (Activity time) ๖๐-๗๐ นาที

ทำความสะอาด (Clean-up) ๑๐ นาที

อภิปรายเป็นกลุ่มและประเมินผลงาน (Group discussion and evaluation)

๑๐-๑๕ นาที

ดนตรีและการเคลื่อนไหว (Music and movement) ๑๕-๒๐ นาที

พัก (Snack) ๑๐ นาที

นิทาน (Story) ๑๐-๒๐ นาที

กิจกรรมอื่น ๆ หรือเล่นกลางแจ้ง (Second activity time or outdoor play)

๔๕ นาที^๑

รายการจัดกิจกรรมครึ่งวันของ โคลัมบัส (Kolumbus)

๘.๐๐ เด็กมาถึง (รับเด็ก)

๘.๑๕ พบกับเด็กเป็นกลุ่ม สนทนาถึงเรื่องทั่วไป

กล่าวปฏิญาณ (pledge) สวดมนต์ (prayer) ขาว เพลง

๘.๓๐ กิจกรรมเสรี (กิจกรรมสร้างสรรค์ เล่นไม้บล็อก ฯลฯ)

Free time (Creative activities, block building)

๘.๒๕ กิจกรรมทำความสะอาด (เด็ก ๆ ช่วยกันเก็บกวาดเครื่องเล่นต่าง ๆ จัดห้องให้เรียบร้อย)

Clean-up time (Children help to put away toys equipment and to straighten up the room.)

^๑Judith A. Schickedanz, et all. Strategies for Teaching Young Children, (New Jersey : Prentice-Hall, Inc., Englewood (cliffs, 1977), p. 25.

- ๙.๔๐ ครูให้แนวคิดใหม่ ๆ แก่เด็กเป็นกลุ่ม
Group meeting for teaching concepts
- ๑๐.๑๐ เข้าห้องน้ำ-ห้องส้วมและล้างมือ
- ๑๐.๒๐ พัก (Snack)
- ๑๐.๔๐ ทำความสะอาด (Clean-up from snack)
- ๑๐.๔๕ เล่นกลางแจ้ง (Outdoor Play)
- ๑๑.๓๐ เข้าห้องน้ำ-ห้องส้วม ล้างหน้า แต่งกายให้เรียบร้อย
- ๑๑.๔๐ พังนิทานหรือเล่นดนตรีเป็นกลุ่ม (tidying up)
- ๑๒.๑๐ เล่นเกมต่าง ๆ ที่โต๊ะ และกิจกรรมเงียบอื่น ๆ
Table games and quiet activities
(เล่นเกมตัดต่อ เล่นเครื่องเล่นแบบสัมผัส เล่นเกมฝึกความจำ เรียนเป็นกลุ่มเล็ก)
(Cognitive games small group lessons)
- ๑๒.๔๐ ทำความสะอาดอุปกรณ์ และห้องเรียน
Clean-up (put away materials and games; straighten room)
- ๑๒.๔๕ พบกันครั้งสุดท้ายเพื่อสรุปกิจกรรมที่ทำตลอดวัน
Final meeting to sum up the day
- ๑๒.๕๕ เตรียมตัวกลับบ้าน
- ๑.๐๐ เด็กกลับบ้าน (Departure of children)^๑

เมื่อหมดกิจกรรมแต่ละวัน เด็กก็จะได้กลับไปพักผ่อนที่บ้าน แต่ผู้ปกครองที่มีภาระมากและไม่อาจมารับเด็กกลับได้ ก็จำเป็นต้องเลือกโรงเรียนที่จัดการเรียนไว้เต็มวัน ต่อไปนี้จะได้เสนอตารางจัดกิจกรรมชนิดเต็มวัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

^๑Kolumbus, Elinor Schulman, Is It Tomorrow Yet? P. 155.

๒. รายการจัดกิจกรรมชนิดเต็มวัน

รายการจัดกิจกรรมเต็มวันของโคสั่มบัส แบบที่ ๑^๑

๘.๐๐	เด็กมาถึง (รับเด็ก และตรวจสุขภาพ)
๘.๓๐	กลุ่มสวดมนต์ (Group meeting for prayers) ห้องโคลงกลอน ร้องเพลง กิจกรรมเข้าจังหวะ (rhythms) หรือเต้น (dances)
๘.๔๕	ทำกิจกรรมต่าง ๆ (กิจกรรมสร้างสรรค์ และกิจกรรมเตรียมความพร้อม)
๘.๕๕	ทำความสะอาดตนเอง ทำความสะอาดห้องเรียน
๑๐.๐๐	เข้าห้องน้ำ-ห้องส้วม และล้างมือล้างหน้า
๑๐.๑๐	พัก (light snack)
๑๐.๓๐	เล่นกลางแจ้ง (Outdoor play)
๑๑.๑๕	กลุ่มสนทนา และเล่าเรื่อง (Group meeting for discussion and story)
๑๑.๔๕	เข้าห้องน้ำ-ห้องส้วม และล้างมือ
๑๒.๐๐	รับประทานอาหารกลางวัน
๑๒.๓๐	ทำความสะอาดตนเอง (Clean up)
๑๒.๔๕	พักผ่อนหรือนอนหลับ Rest or sleep (nap-time)
๒.๓๐	เข้าห้องน้ำ-ห้องส้วม ล้างหน้า
๒.๔๕	กิจกรรมเจียบ : เล่นเครื่องเล่นแบบสัมผัส เล่นเกมบนโต๊ะ (table games) เล่นเกมฝึกความจำ (Cognitive games)
๓.๓๐	ทำความสะอาด (เก็บเครื่องเล่นต่าง ๆ)
๓.๔๐	ล้างมือ
๓.๕๐	พัก
๔.๑๐	เล่นกิจกรรมกลางแจ้ง

^๑Kolumbus, Elinor Schulman, Is It Tomorrow Yet? P. 156.

- ๕.๐๐ เข้าห้องน้ำ-ห้องส้วม และทำความสะอาดตนเอง (washing)
 ๕.๑๐ กิจกรรมกลุ่มเพื่อสนทนาเล่าเรื่อง flannelgraph หรือหุ่นมือ
 เล่นกับนิ้วมือ (finger plays) ร้องเพลง
 ๕.๔๐ เตรียมตัวกลับบ้าน
 ๖:๐๐ เด็กทุกคนกลับบ้านหมด

รายการจัดกิจกรรมเต็มวันของโคสัมปัสแบบที่ ๒^๑

- ๑๐.๐๐ a.m. รับเด็ก และกิจกรรมอิสระเสรีกลางแจ้ง (free play outdoor)
 ๑๐.๒๐ เข้าห้องน้ำ-ห้องส้วม และล้างมือล้างเท้า (washing)
 ๑๐.๓๐ กลุ่มสนทนาเรื่องทั่ว ๆ ไป และสาธิต งานศิลปะใหม่ ๆ
 (Group meeting for general conversation and demonstration of
 "new" art technique)
 ๑๐.๔๐ เล่นกิจกรรมเสรี (Free-play period)
 ๑๑.๓๐ ทำความสะอาดห้อง
 ๑๑.๔๐ดนตรีและกิจกรรมจังหวะ (Music and rhythmic)
 ๑๑.๕๐ เล่นเกมกลางแจ้ง (Organised outdoor games)
 ๑๒.๓๐ p.m. รวมกลุ่มเพื่อสนทนา เล่าเรื่อง เพลง เกมต่าง ๆ
 (Group meeting for Conversation, story, songs, games)
 ๑.๑๐ เล่นเสรีกลางแจ้ง
 ๑.๒๕ เข้าห้องน้ำ-ห้องส้วม และทำความสะอาดตนเอง
 ๑.๓๕ รับประทานอาหารกลางวัน
 ๒.๐๐ ทำความสะอาด (Clean-up)

^๑Ibid., p.157.

- ๒.๑๔ เล่าเรื่อง และกิจกรรมเตรียมความพร้อมการอ่าน
(Story and pre-reading activities)
- ๒.๔๐ เล่นเสรี กลางแจ้ง (Free outdoor play)
- ๒.๕๕ กิจกรรมวิทยาศาสตร์ (Science activities)
- ๓.๑๕ กิจกรรมในร่ม และ เล่นทายฝึกความจำ (Indoor and cognitive games)
- ๓.๕๐ เตรียมกลับบ้าน
- ๔.๐๐ เด็กกลับบ้าน เรียบร้อย

รายการจัดกิจกรรมเต็มวันของ ราตี ทองสวัสดิ์^๑

- ๗.๐๐ - ๘.๐๐ รับเด็ก เตรียมกิจกรรม บันทึกคำพูดเด็ก ตรวจสอบสภาพ
- ๘.๐๐ - ๘.๑๐ ไปห้องน้ำ เตรียมตัวเข้าเรียน
- ๘.๑๕ - ๘.๓๐ เคารพธงชาติ สวดมนต์
- ๘.๓๐ - ๘.๕๐ กายบริหารและจังหวะ
- ๘.๕๐ - ๙.๕๐ กิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
(๙.๔๐ - ๙.๕๐ เก็บของใช้เข้าที่)
- ๙.๕๐ - ๑๐.๐๐ ดื่มน้ำ
- ๑๐.๐๐ - ๑๐.๑๐ ไปห้องน้ำ
- ๑๐.๑๐ - ๑๐.๓๐ กิจกรรมในวงกลม (อภิปราย บรรยาย สังเกต ทดลอง ฯลฯ)
- ๑๐.๓๐ - ๑๑.๑๐ เล่นกลางแจ้ง (๑๑.๐๐ - ๑๑.๑๐ เก็บของเข้าที่)
- ๑๑.๑๐ - ๑๒.๐๐ อาหารกลางวัน
- ๑๒.๐๐ - ๑๔.๐๐ นอน
- ๑๔.๐๐ - ๑๔.๑๕ รับประทานของว่าง
- ๑๔.๑๕ - ๑๔.๕๐ เกมการศึกษา (๑๔.๔๕ - ๑๔.๕๐ เก็บของเข้าที่)

^๑ราตี ทองสวัสดิ์, "การจัดตารางจัดกิจกรรมประจำวัน"ใน เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน,

16 รายการจัดกิจกรรม เต็มวัน^๑ ของกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์

๗.๓๐ - ๘.๐๐	รับเด็ก กิจกรรม เสรี ตรวจสอบคุณภาพ บันทึกคำพูด เด็ก ครูเตรียมกิจกรรม
๘.๐๐ - ๘.๑๐	เข้าห้องน้ำ เตรียมตัวเข้าห้องเรียน
๘.๑๐ - ๘.๓๐	เคารพธงชาติ สวดมนต์ เรียกชื่อนับจำนวนเด็ก ให้เด็กได้สนทนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน
๘.๓๐ - ๘.๕๐	กายบริหาร และจังหวะ
๘.๕๐ - ๙.๑๐	ศิลปกิจกรรมสร้างสรรค์
๙.๑๐ - ๙.๓๐	สร้างเสริมประสบการณ์
๙.๓๐ - ๙.๕๐	สร้างเสริมประสบการณ์
๙.๕๐ - ๑๐.๐๐	คัมภีร์
๑๐.๐๐ - ๑๐.๑๐	ไปห้องน้ำ
๑๐.๑๐ - ๑๐.๓๐	สร้างเสริมประสบการณ์
๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๐	สร้างเสริมประสบการณ์
๑๐.๕๐ - ๑๑.๐๐	นิทาน
	เพลง
๑๑.๐๐ - ๑๑.๑๐	เก็บของ เตรียมรับประทานอาหาร
๑๑.๑๐ - ๑๒.๐๐	อาหารกลางวัน
	ทำความสะอาดร่างกาย เปลี่ยนชุดนอน
๑๒.๐๐ - ๑๔.๐๐	อาหารว่าง
๑๔.๐๐ - ๑๔.๑๕	เกมการศึกษา
๑๔.๕๐	กิจกรรมเสรี

^๑"กิจกรรมสำหรับเด็ก" เอกสารประกอบคำบรรยายในการอบรมผู้ประกอบการ และ
ที่เลี้ยงเด็กของสถานสงเคราะห์เด็กและสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๘ สิงหาคม

รายการจัดกิจกรรมของสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กบ้านราชวิถี

กรมประชาสงเคราะห์

๘.๓๐ - ๘.๓๐	ให้เล่นเกมชนิดต่าง ๆ เพื่อฝึกประสาทแต่ละส่วนให้พัฒนาตามวัย ของเด็ก
๘.๓๐ - ๑๐.๐๐	ทำความสะอาดร่างกาย เพื่อเตรียมตัวดื่มนม-รับประทานอาหาร
๑๐.๐๐ - ๑๐.๓๐	เล่านิทาน ร้องเพลงประกอบดนตรี เชิดหุ่น
๑๐.๓๐ - ๑๑.๐๐	ดื่มน้ำ พักผ่อน ทำกิจกรรมส่วนตัว
๑๑.๐๐ - ๑๒.๐๐	พักรับประทานอาหารกลางวัน
๑๒.๐๐ - ๑๒.๓๐	ทำความสะอาดร่างกาย เปลี่ยนเครื่องแต่งตัวเพื่อเตรียมตัวนอน
๑๒.๓๐ - ๑๔.๓๐	ทำความสะอาดร่างกาย เปลี่ยนเครื่องแต่งตัว
๑๔.๔๕ - ๑๕.๐๐	รับประทานอาหารว่าง
๑๕.๐๐ - ๑๕.๓๐	อบรมกิจกรรมายาท และระเบียบต่าง ๆ ที่เด็กควรทราบโดยให้ ฝึกภาคปฏิบัติควบคู่กันไป
๑๕.๓๐ - ๑๖.๐๐	ให้เด็กแสดงความสามารถของตนเองหรือเล่านิทาน
๑๖.๐๐ - ๑๖.๓๐	เล่นกลางแจ้งรอนกว่าผู้ปกครองจะมารับ

หมายเหตุ รายการต่าง ๆ อาจเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์แต่ละวันที่พี่เลี้ยงเด็กเห็นว่าเหมาะสม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรมประชาสงเคราะห์, กองสงเคราะห์เด็กและวัยรุ่น แผนกสถานรับเลี้ยงเด็ก
เอกชน.

17

รายการกิจกรรมประจำวัน
สถานพัฒนาเด็กของสภาสตรีแห่งชาติ^๑

๘.๐๐ - ๘.๓๐	รับเด็ก
๘.๓๐ - ๘.๔๕	พูดคุยสนทนากับเด็ก มอบเด็กให้เลี้ยงแต่ละกลุ่ม รับผิดชอบ ดูแลความสะอาดหน้าตา
๘.๔๕ - ๙.๐๐	เคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ สวดมนต์ (อาจร้องเพลงตามครู และสวดมนต์ตามครู ผีกกายบริหาร)
๙.๐๐ - ๙.๓๐	ปล่อยเด็กเลือกของเล่นตามใจชอบ (ครูที่เลี้ยงควรคอยดูสังเกตการเล่น คอยแนะนำวิธีให้เล่นให้เป็น ดูอย่าให้เด็ก ๆ แย่งของเล่นกัน ผลักหรือตีกัน ให้เขาแบ่งกัน ผลัดเปลี่ยนของเล่นกันด้วย
๙.๓๐ - ๙.๔๕	ดื่มน้ำผลไม้ (หรือนมถั่วเหลือง หรือให้ทานผลไม้ประจำฤดูกาลที่หาได้ง่าย และราคาไม่แพง)
๙.๔๕ - ๑๐.๐๐	ฟังนิทานจากภาพ-สนทนา
๑๐.๐๐ - ๑๐.๒๕	ร้องรำ-ทำเพลง กิจกรรมเข้าจังหวะ
๑๐.๓๐ - ๑๑.๐๐	เกมฝึกความพร้อมหรือเล่นกับอุปกรณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมทางการศึกษา
๑๑.๐๐ - ๑๒.๐๐	เตรียมตัวล้างมือให้สะอาดเพื่อรับประทานอาหารกลางวัน
๑๒.๐๐	เตรียมตัวนอน
๑๒.๓๐ - ๑๔.๐๐	นอน
๑๔.๐๐	อาหารว่าง
๑๔.๓๐	เตรียมตัวกลับบ้าน ระหว่างนี้อาจมีห้องกลอนสำหรับเด็กง่าย ๆ ร้องเพลงสนทนา

^๑ คณะกรรมการโครงการพัฒนาเด็ก, คู่มือการจัดสถานพัฒนาเด็ก ของสภาสตรีแห่งชาติ
ในพระบรมราชินูปถัมภ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๒) หน้า ๑๙-๒๐.

รายการกิจกรรมและกิจกรรมประจำวัน
 สำหรับโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ
 ภาควิชาการอนุบาลศึกษา คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยสวนดุสิต^๑

๘.๕๐ - ๘.๑๕	ไปห้องน้ำ
	เข้าแถวเคารพธงชาติ
	กายบริหาร
๘.๑๐ - ๑๐.๐๐	หน่วยกิจกรรมสัมพันธ์วิชาต่าง ๆ
	ภาษาไทย เลขคณิต สังคม ธรรมชาติศึกษา สุขศึกษา ฝึกประสาท
	นิทาน ศิลปะ เพลง คณิตรี เกม
๑๐.๐๐ - ๑๐.๑๕	อาหารว่าง คัมเมม หรือผลไม้
	ไปห้องน้ำ
๑๐.๑๕ - ๑๑.๐๐	ศูนย์การเรียนรู้ ในรูปกิจกรรมเสรี
	กิจกรรมเสริมทักษะ
๑๑.๐๐ - ๑๑.๒๐	เล่นกลางแจ้ง
๑๑.๒๐ - ๑๑.๓๐	จัดโต๊ะอาหาร จัดที่นอน
๑๑.๓๐ - ๑๒.๐๐	รับประทานอาหารกลางวัน
๑๒.๐๐ - ๑๔.๐๐	นอนพักผ่อน
๑๔.๐๐ - ๑๔.๓๐	ไปห้องน้ำ แต่งตัว
๑๔.๓๐ - ๑๕.๐๐	อาหารว่าง
	เตรียมตัวกลับบ้าน

^๑ สัปดาห์ ฝึกปฏิบัติ. นวัตกรรมทางการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ ระดับเด็กก่อนวัยเรียน.

รายการจัดกิจกรรมของหน่วยปฏิบัติการเด็ก ห้องอนุบาล ๒
ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

๘.๓๐	เคารพธง และกายบริหารประกอบเพลง
๙.๐๐ - ๑๐.๐๐	กิจกรรมสร้างสรรค์ (มีทุกวัน)
๑๐.๐๐ - ๑๐.๑๐	ดื่มนม ไปห้องน้ำ
๑๐.๑๐ - ๑๑.๑๐	กิจกรรมตามเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ของแต่ละชั้น เช่นวิชาสุขศึกษา คณิตศาสตร์ สังคม ธรรมชาติศึกษา ภาษา ฯลฯ (สลับกันไปแต่ละวัน)
๑๑.๑๐ - ๑๒.๐๐	รับประทานอาหารกลางวัน เตรียมตัวไปนอน
๑๒.๐๐ - ๑๔.๐๐	นอน
๑๔.๑๐ - ๑๔.๓๐	ตื่นนอน ทำกิจกรรมส่วนตัว ทบทวนบทเรียนที่เรียน ตั้งแต่เช้า
๑๔.๓๐ - ๑๔.๕๐	รับประทานอาหารว่าง
๑๕.๐๐ - ๑๕.๓๐	ทบทวนบทเรียนที่เรียนตอนเช้า
๑๕.๓๐	กลับบ้าน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางเรียนห้องอนุบาล ๒ หน่วยปฏิบัติการเด็ก ภาควิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔.

รายการจัดกิจกรรมของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนกประถม ระดับอนุบาล^๑

18

กำหนดเวลาเรียน

เริ่มกิจกรรมตอนเช้า	๙.๐๐ - ๑๐.๐๐ น.
พักดื่มนม	๑๐.๐๐ - ๑๐.๑๕ น.
กิจกรรมตอนสาย	๑๐.๑๕ - ๑๑.๐๐ น.
พักรับประทานอาหารว่าง	๑๑.๐๐ - ๑๑.๔๕ น.
เข้านอน	๑๒.๐๐ - ๑๔.๐๐ น.
รับประทานอาหารว่าง	๑๔.๑๕ น.
กิจกรรมตอนบ่าย	๑๔.๑๕ - ๑๕.๐๐ น.
เลิกเรียน	๑๕.๐๐ น.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ ระเบียบการรับนักเรียนสำหรับโครงการทดลองสอนชั้นอนุบาล แผนกประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์วีรณสาร, ๒๕๑๕), หน้า ๕.

รายการจัดกิจกรรมหมุนเวียน (Schedule For Around-The-Clock Program
ของ Kolumbus.)

ตารางนี้อาจใช้ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า หรือที่บ้านของเด็ก

*This is a programe that can be used in an orphaage or children's
home*

๗.๐๐	a.m.	ตื่นนอน ล้างหน้า แต่งกาย	
๗.๓๐		อาหารเช้า	
๗.๕๐		ทำความสะอาด clean - up	
๘.๐๐		เล่นเสรี	
๘.๐๐		ทำความสะอาด	
๘.๑๕		กิจกรรมกลุ่ม	
๘.๔๕		เข้าห้องน้ำ-ห้องส้วม ล้างมือ	(rashing)
๘.๕๕		พัก	
๑๐.๑๕		ทำความสะอาด (clean - up)	
๑๐.๒๐		เล่นกลางแจ้ง	
๑๑.๒๐		เข้าห้องน้ำห้องส้วมและล้างมือ	(rashing)
๑๑.๓๐		ดนตรีและกิจกรรมเข้าจังหวะ	
๑๒.๐๐	p.m.	เล่นเกมบนโต๊ะ และเกมเจียบต่าง ๆ	
๑๒.๔๐		ทำความสะอาด (clean - up)	เก็บอุปกรณ์การเล่น
๑๒.๕๐		เข้าห้องน้ำ-ห้องส้วม ล้างมือ	
๑.๐๐		อาหารกลางวัน	
๑.๓๐		ทำความสะอาดร่างกาย (clean - up)	เก็บจาน เช็ดโต๊ะอาหาร ฯลฯ
๑.๔๕		อาบน้ำ	
๒.๑๕		พักผ่อน (นอนหลับ หรือพักผ่อนหย่อนใจ)	(Nap - time : sleeping or resting)

๓.๓๐	ตื่นนอน แต่งกาย เข้าห้องน้ำห้องส้วม ล้างมือ ล้างหน้า
๔.๐๐	พัก (snack)
๔.๒๐	กิจกรรมกลุ่ม เพื่อสนทนาและเล่าเรื่อง
๔.๔๐	เล่นกลางแจ้ง
๕.๓๐	เข้าห้องน้ำห้องส้วมและล้างมือ
๕.๔๐	เล่นเกมเจียบในร่ม (เล่นของเล่นบนโต๊ะ เล่นเกมฝึกความจำ <i>table toys cognitive games</i>)
๖.๑๕	ทำความสะอาด <i>clean - up</i>
๖.๒๐	ล้างมือ <i>washing</i>
๖.๓๐	อาหารเย็น
๗.๐๐	ทำความสะอาดตนเอง
๗.๑๕	เล่นเกมเป็นกลุ่ม
๗.๔๕	เข้าห้องน้ำห้องส้วม อาบน้ำ เตรียมตัวเข้านอน
๘.๑๕	กิจกรรมเล่านิทาน
๘.๓๐	นอน ^๑

๓. ตารางจัดกิจกรรมชนิดสัปดาห์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ *Ibid.*, p.158.

ตารางกิจกรรมชนิดสัปดาห์ ของ *Kolumbus Weekly Schedule*

เดือน

ตั้งแต่วันที่ ถึง

การสอน : (teaching)

เวลา	วันจันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	หมายเหตุ (Miscellaneous notes)
๘.๐๐เด็กมาถึงโรงเรียน (รับเด็ก).....					
๘.๑๕	กลุ่มร่วมเพื่อสนทนาเรื่องทั่ว ๆ ไป			อภิปรายวิธี ทำขนมปัง	เตรียมตัว ไปเยี่ยม ร้านขนมปัง	
๘.๓๐	เล่นเสรี					
	ปั้น ings	ปั้นดินเหนียว	ฉีกและปะ	ทำขนมปัง	ไปเยี่ยม	
	ระบายสี	ตัดและปะ	กระดาษ	สีเทียน	ร้านขนมปัง	
	ไม้บล็อก	ไม้บล็อก	งานไม้	ระบายสีน้ำ		
	มุมตุ๊กตา	มุมตุ๊กตา	มุมตุ๊กตา	ไม้บล็อก		
			ไม้บล็อก	มุมตุ๊กตา		
๘.๒๕	Clean - up Time					
๘.๔๐	Group Meeting					
	-แสดง ภาพ ขนมปัง ชนิดต่างๆ -นำตัวอย่าง ขนมปัง มาชิมและ -อภิปราย	เปรียบเทียบ และแยก ประเภท เมล็ดพืช ชนิดต่างๆ	ปลูกพืช ด้วยเมล็ด ร้องเพลง เกี่ยวกับ ขนมปัง	อภิปราย และเล่นเกม เกี่ยวกับศัพท์ ใหม่ เพลงและ ดนตรี		

^๑ Ibid., p. 159-160.

เวลา	วันจันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	หมายเหตุ
๑๐.๑๐	เข้าห้องน้ำห้องส้วมและล้างมือ					
๑๐.๒๐	พัก			พักที่ร้าน ขนมปัง		✓
๑๐.๓๐	ทำความสะอาดหลังจากพัก					
๑๐.๔๕	เล่นกลางแจ้ง เก็บต้นไม้และใบไม้					
๑๑.๓๐	เข้าห้องน้ำห้องส้วม, ล้างมือ, แต่งตัว			กลับถึง โรงเรียน		
๑๑.๔๐	รวมกลุ่ม					
	เล่าเรื่อง หรือนิทาน เกี่ยวกับ ขนมปัง	ดนตรี และการ เคลื่อนไหว	กระดาน ผ้าสาส์น สำหรับ เล่านิทาน	ทุบมือ	อภิปราย เขียนสร้าง แผนภูมิ ประสบการณ์	
๑๒.๑๐	เล่นเกมบนโต๊ะ และทำกิจกรรมเจียม (ภาพตัดต่อ เล่นเครื่องเล่นแบบสัมผัส เกมโดมิโน ลอดโต๊ะ แมตตริก)					
๑๒.๕๐	แต่งกายให้เรียบร้อย และทำความสะอาด					
๑๒.๕๕	รวมกลุ่มเพื่อสรุปผลงาน (Meeting to sum up the day) ชิมขนมปังและเก็บบางส่วน ส่วนนำกลับบ้าน					
๑๒.๕๕	เตรียมตัวกลับบ้าน					
๑.๐๐	เด็กกลับบ้าน					

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาของเด็กอนุบาล

งานวิจัยในประเทศ

กิติยวดี บุญซื่อ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง "การทดลองสอนชั้นอนุบาล" โดยรับเด็กตั้งแต่อายุ ๓ ปี ๖ เดือน ถึง ๕ ปี ๖ เดือน เข้ามาอยู่ในโครงการทดลองเพื่อศึกษาเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนระหว่างนักเรียนในโครงการทดลอง ซึ่งไม่เน้นการสอนหนังสือ แต่มุ่งเน้นการฝึกความพร้อมในทุก ๆ ด้าน เช่น พัฒนาการทางกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และความคิดกับนักเรียนนอกโครงการที่จบจากโรงเรียนอนุบาลอื่น ๆ ซึ่งยึดการเรียนภาควิชาการเน้นการอ่าน การเขียน การเรียนเลข และภาษาอังกฤษ โดยใช้คะแนนการสอบเข้า อายุ และเพศ เป็นเกณฑ์ในการจับคู่เด็ก และเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเป็น ๒ ระยะ คือ เมื่อนักเรียนทั้ง ๒ กลุ่มผ่านการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ระยะเวลาหนึ่ง และประถมศึกษาปีที่ ๔ อีกระยะเวลาหนึ่ง ในระบบการเรียนของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยแบบทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏผลว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนในโครงการทดลองสอนชั้นอนุบาลกับนักเรียนนอกโครงการ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งหมายถึงเด็กที่ผ่านโครงการทดลองสอนชั้นอนุบาลที่ไม่เน้นการสอนหนังสือ เมื่อเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ และ ๔ จะมีความรู้ความสามารถทางวิชาการเท่าเทียมกับเด็กที่จบมาจากโรงเรียนอนุบาลอื่น ๆ ซึ่งผ่านการเรียนภาควิชาการมาแล้ว

ผลการทดลองครั้งนี้ช่วยยืนยันสนับสนุนทฤษฎีทางการอนุบาลศึกษาได้ว่า ในการสอนระดับอนุบาลศึกษานั้น ควรสอนโดยมุ่งเน้นการฝึกความพร้อมด้านต่าง ๆ มากกว่าการสอนโดยมุ่งเน้นด้านวิชาการอันได้แก่ การอ่าน เขียน และทำเลข รวมทั้งการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบัน เพราะเป็นการสูญเสียเปล่า กล่าวคือ เด็กที่ผ่านอนุบาลมาแล้วอ่านออก เขียนได้ คิดเลขได้ พอมาเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ก็ต้องมาเรียนซ้ำของเก่าอีก ซึ่งอาจทำให้เด็กนักเรียนเบื่อหน่ายไม่มีอะไรใหม่ และเป็นการเรียนเสียเวลาซ้ำในระดับอนุบาลโดยใช้เหตุ

กิติยวดี บุญซื่อและคณะ, "การวิจัยเรื่องการทดลองสอนชั้นอนุบาล, ใน เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน, หน้า ๓๒-๔๐. (กรุงเทพมหานคร : ชมรมไทย-อิสราเอล, ๒๕๒๓)

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ แท้ คงช่วยรอบ ซึ่งได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 ของนักเรียนที่ผ่านชั้น เด็กเล็กกับไม่ได้ผ่านชั้น เด็กเล็กในจังหวัดอุทัยธานี โดยเก็บข้อมูลการสอบ
 ปลายปีชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ของนักเรียนที่ผ่านชั้น เด็กเล็ก และไม่ได้ผ่านชั้น เด็กเล็ก จากโรงเรียน
 ประถมศึกษาที่มีชั้น เด็กเล็ก ๕ โรงเรียน ซึ่งทั้ง ๕ โรงเรียนนี้ใช้ข้อสอบปลายปีฉบับเดียวกัน ผล
 การวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และคณิตศาสตร์
 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ทั้ง ๒ ประเภท มีผลไม่แตกต่างกัน เชื่อมั่นได้ ๙๙% ซึ่ง แท้ คงช่วยรอบ
 กล่าวว่า "ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยแอนครูลส์ ในสหรัฐ
 อเมริกา ซึ่งพบว่า การเรียนของเด็ก ๆ ที่เข้า เรียนอยู่ในชั้นอนุบาล หรือชั้น เด็กเล็กในโรงเรียน
 ประถมศึกษามีผลการ เรียนต่ำกว่า เด็กที่เข้า เรียนทีหลัง"^๑

จะเห็นว่า ผลการวิจัยของ กิติยวดี บุญซื่อ และคณะ กับผลการวิจัยของ แท้ คงช่วยรอบ
 นี้สนับสนุนทฤษฎีการเตรียมความพร้อมของเด็กวัยก่อน เรียนอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ยังมีผลการ
 วิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนของเด็กวัยก่อน เรียน ซึ่งได้แก่ ผลการวิจัยของ
 บุคคลต่าง ๆ ดังนี้

จำเนียร น้อยท่าช้าง และคณะ ได้ศึกษา เรื่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อน เกณฑ์
 ในวัด จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อน
 เกณฑ์ในวัดของสำนักงานศึกษาธิการ เขต ๕ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อน
 เกณฑ์ในวัด ของโรงเรียนในโครงการฯ ของเขต ประสบปัญหาเกี่ยวกับผู้สอนมาก เพราะผู้สอน
 ไม่ได้รับการอบรม เกี่ยวกับการดูแลและเลี้ยงดูเด็ก ผู้สอนได้รับค่าตอบแทนต่ำ และขาดเงินทุนใน
 การดำเนินงาน และผลสัมฤทธิ์ในการเตรียมความพร้อม เพื่อให้ เด็กได้เข้า เรียนต่อในระดับชั้น
 ประถมศึกษาของโรงเรียนในโครงการส่งเสริมของ เขตมีน้อยกว่า ของโรงเรียนสังกัดองค์การ

^๑คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, ผลงานวิจัยทางการศึกษา. (กรุงเทพ
 มหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ๒๕๒๒), หน้า ๕-๖. (เอกสารประกอบการประชุม
 ทางวิชาการ เรื่องการวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ๑๔-๑๕ ตุลาคม
 ๒๕๒๒)

บริหารส่วนจังหวัด และจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานต่างกัน คือ โรงเรียนในโครงการส่งเสริมของ เขตมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่ออบรม เลี้ยงดู เด็กให้มีพลานามัย มีสุขนิสัยที่ดี รู้จักกับสังคมนอกบ้าน และช่วย เหลือ เลี้ยงดู เด็กให้ผู้ปกครองที่ออกทำงานนอกบ้าน เวลากลางวัน ส่วนโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัด มุ่งสร้างให้เด็กมีความพร้อมที่จะขึ้น เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาโดยตรง^๑

วาทรี สุวรรณโพธิ์ศรี ศึกษา เรื่อง "ความต้องการการอนุบาลศึกษา ความต้องการครูอนุบาล สภาพการจัดอนุบาลศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในและนอกเขตสุขาภิบาลตามเขตอำเภอต่าง ๆ รวม ๕ ชั้นอำเภอ (ใช้เกณฑ์แบ่งของกรมการปกครอง) ในแต่ละอำเภอ เลือกโรงเรียนใน เขตและนอกเขตสุขาภิบาลอย่างละ ๑ โรงเรียน โรงเรียนละ ๔๐ ชุด เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเอง ผลการวิจัยสรุปได้เป็น ๓ ตอนคือ

ตอนที่ ๑

๑. ผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปมีความต้องการทางอนุบาลศึกษาไม่แตกต่างกัน
๒. ประชาชนในเขตอำเภอชั้นต่าง ๆ มีความต้องการไม่แตกต่างกัน
๓. ประชาชนอาชีพต่าง ๆ มีความต้องการไม่แตกต่างกัน
๔. ประชาชนใน เชียงใหม่มีความต้องการอนุบาลศึกษาในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน
๕. ความต้องการอนุบาลศึกษาในแต่ละด้านของบุคคลอาชีพต่าง ๆ ในจังหวัด เชียงใหม่
 - ๕.๑ ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ อาชีพธุรกิจเอกชน และอาชีพรับจ้าง ในจังหวัด เชียงใหม่ มีความต้องการอนุบาลศึกษาในด้านการให้ความรู้และบริการมากกว่าด้านโรงเรียนและครูอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

จำเนียร น้อยท่าช้าง และคณะ, "การจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด"

ฝ่ายวิจัยและบริหารการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการเขต ๕ จังหวัดราชบุรี ๒๕๒๐-๒๕๒๑.

๕.๒ ประชาชนมีอาชีพเกษตรกรรม มีความต้องการอนุบาลศึกษาในแต่ละด้าน ไม่แตกต่างกัน

๖. ความต้องการอนุบาลศึกษาในแต่ละด้านของประชาชนในเขตอำเภอชั้นต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

๖.๑ อำเภอชั้น ๑ มีความต้องการอนุบาลศึกษาในด้านความรู้ และบริการมากกว่าด้านโรงเรียนและครู อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

๖.๒ อำเภอชั้น ๒, ๓, ๔, ๕ มีความต้องการอนุบาลศึกษาในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ ๒ การสำรวจสภาพการจัดการศึกษาชั้นอนุบาลศึกษา สรุปได้ดังนี้

๑. เอกชนรับผิดชอบในการจัดการอนุบาลศึกษามากกว่ารัฐบาล
๒. เขตอำเภอชั้น ๑ มีโรงเรียนอนุบาลและชั้น เด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาได้แก่อำเภอชั้น ๒, ๓, ๔ ตามลำดับ ส่วนอำเภอชั้น ๕ ไม่มี
๓. เขตอำเภอชั้น ๑ มีจำนวนนักเรียนมากที่สุด และรองลงมาตามลำดับ
๔. การรับรู้ของประชาชน เกี่ยวกับสภาพการจัดถูกต้อง
๕. การรับรู้เกี่ยวกับสภาพรับเลี้ยง เด็ก มีเฉพาะเขตอำเภอชั้น ๑, ๒, ๓
๖. ประชาชนเขตอำเภอ ๒, ๓, ๔ รับรู้เกี่ยวกับศูนย์โภชนาการในท้องถิ่น แต่เขตอำเภอชั้น ๑ และ ๕ ไม่รับรู้
๗. ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐบาลจัดการอนุบาลศึกษาในลักษณะของชั้น เด็กเล็ก ในโรงเรียน ประถมและต้องการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดบริการด้านอนุบาลศึกษาร่วมกับรัฐบาล
๘. ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้มานาน ๆ ซึ่งจะมีแพทย์หรือพยาบาลมาตรวจสอบสุขภาพ

ตอนที่ ๓ การสำรวจความต้องการครูอนุบาลในจังหวัดเชียงใหม่

๑. อัตราการบริหาร ต้องการครูสอนอนุบาลหรือเด็กเล็กพอสมควร และต้องการส่งครูมาอบรม ถ้าวิทยาลัยครูเชียงใหม่ เปิดการอบรม

๒. โรงเรียนราษฎร์ ต้องการส่งครูมาอบรมมากกว่าจะบรรจุครูอนุบาลใหม่
๓. โรงเรียนเทศบาลต้องการส่งครูมาอบรม และจะพยายามจัดให้มีตำแหน่งครูอนุบาล
๔. ส่วนมากต้องการครูหญิงมากกว่าครูชาย จะเป็นโสดหรือแต่งงานแล้วก็ได้

เรื่องปัญหาการสอนเด็กวัยก่อน เรียนนี้ทางภาคใต้ก็มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ได้แก่ ทวี แทนหนู

ทวี แทนหนู ได้ศึกษาเรื่อง "ปัญหาการสอนชั้นเด็กเล็กใน ๓ จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย" กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูใหญ่ และครูที่สอนชั้นเด็กเล็กประเภทละ ๔๒ คน รวม ๑๔๔ คน จากโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดใน ๓ จังหวัดภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส ผลการศึกษาได้พบปัญหาตามลำดับดังนี้ คือ ปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียน (การทำ การใช้ การซื้อ ไม่มีตัวอย่างอุปกรณ์) ปัญหาการบริหาร การนิเทศ (โรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขาดครุภัณฑ์ ห้องเรียนไม่เป็นเอกเทศ ศึกษานิเทศไม่มีประสบการณ์ ความรู้) ปัญหาด้านภาษา (เด็กพูดภาษาถิ่น) ปัญหาด้านศาสนา และวัฒนธรรม (ทัศนคติและความเชื่อแตกต่างกัน) หลักสูตรแบบเรียน คู่มือครู (มีจำนวนไม่พอ ไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น) ปัญหาการวัดและการประเมินผล (ไม่มีระเบียบการวัดผลที่เป็นมาตรฐาน) ปัญหาครูที่สอน (กลวิธีและเทคนิคการสอน ภาระหน้าที่ของครู และปัญหาการสอนการเตรียมความพร้อม) นอกจากนี้ เป็นปัญหาตามสภาพที่เป็นจริงแตกต่างจากปัญหาตามความคิดเห็นของครูใหญ่ และครูที่สอนอยู่หลายเรื่อง แต่ส่วนใหญ่แล้วครูใหญ่และครูที่สอนในหน้าหน้าตรงกันใน เรื่อง ประสบการณ์ ที่จัดให้กับนักเรียน เท่าที่ปฏิบัติอยู่น้อยกว่าที่ควรจะจัด และพบว่า ความคิดเห็นของครูใหญ่และครูที่สอนต่อปัญหาการสอนชั้นเด็กเล็ก ส่วนใหญ่ไม่ต่างกัน^๒

^๑ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, ผลงานวิจัยทางการศึกษา, หน้า ๖-๘

^๒ ทวี แทนหนู, "ปัญหาการสอนชั้นเด็กเล็กใน ๓ จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

วิทยาลัยครูสวนดุสิต ได้ศึกษา เรื่อง "การเตรียมความพร้อมทางการเรียนแก่เด็กวัยก่อนเกณฑ์ทั้งห้าขวบ" โดยศึกษาเปรียบเทียบจากเด็กชั้น ป. ๑ อายุ ๖-๗ ปี ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม เป็นเด็กเกณฑ์ทั้งห้าขวบผ่านการเตรียมความพร้อมมาแล้ว ๒๔ คน เด็กทั้ง ๒ กลุ่ม เป็นประชากรในย่านชุมชนคลองเตย มีพื้นฐานทางครอบครัวคล้ายกัน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบทดสอบความพร้อมทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และแบบทดสอบความพร้อมในการเรียนอ่าน ของกองประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา สารของแบบทดสอบทั้งสอง เป็นการจำแนกภาพที่คล้ายคลึงกันทางสายตา การฟัง ความสามารถในการรู้ คำศัพท์ นอกจากนี้ เป็นความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างสายตาและกล้ามเนื้อ ตลอดจนความสามารถในการปฏิบัติคำสั่ง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มควบคุมมีความพร้อมทางการเรียนมากกว่ากลุ่มทดลอง^๑

ผลการวิจัยของวิทยาลัยครูสวนดุสิต เป็นเรื่อง เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิติยวดี บุญชื้อ และคณะ และผลการวิจัยของ แท้ คงหัวรอบ นอกจากนี้แล้วผลการวิจัย เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมนี้ยังมีผู้อื่นศึกษาค้นคว้าไว้อีก ดัง เช่น

ศรี สุรเมธี ทำการวิจัย เรื่อง "ความพร้อมในการอ่านของเด็กวัยเรียนในจังหวัดชุมพร" กับเด็กก่อนวัยเรียนอายุระหว่าง ๖ ปี ๔ เดือน ถึง ๗ ปี ๔ เดือน พบว่า อาชีพของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาของผู้ปกครองที่ต่างกัน จำนวนพี่น้องต่างกัน ลำดับการเกิดของเด็กต่างกัน รายได้ของครอบครัวเด็กต่างกัน ครอบครัวที่ใช้สื่อมวลชนต่างกัน และที่ตั้งของครอบครัวต่างกัน เด็กจะมีความพร้อมทางการอ่านแตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ความพร้อมในการอ่านของเด็กแตกต่างกัน นับว่า เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมในการอ่านของเด็กมาก^๒

^๑ทิพย์สุตา สุเมธเสนีย์ และปานทิพย์ ม่วงเงิน, ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในประเทศไทย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กองแผนงาน, ๒๕๒๔. หน้า ๒๕.

(อัครสำเนา)

^๒รัชดา สุตรา, "แบบทดสอบความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กวัยก่อนเรียน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔)

รัชดา สุตรา ได้สร้างแบบทดสอบความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน อายุ ๔.๕-๕.๕ ปี ผลคือ ได้แบบทดสอบความพร้อมทางคณิตศาสตร์จำนวน ๔๔ ข้อ มีระดับความยากระหว่าง ๓๐% ถึง ๕๔% อำนาจจำแนก .๐๑-.๕๒ นับว่าเป็นผลงานที่มีประโยชน์ต่อผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับชั้นอนุบาลมาก

นอกจากนั้นยังมีผู้ทำวิจัย เกี่ยวกับการฝึกความพร้อมของเด็กวัยก่อนเรียนอีก เช่น บุษัน สุนทรสารทูล รสสุคนธ์ มกรมณี ไพบุลย์ อุป็นโน ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดดังต่อไปนี้

บุษัน สุนทรสารทูล "การสร้างชุดการสอนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนชั้นอนุบาลปีที่ ๒" โดยนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็กของโรงเรียนประสาธศิลป์ จำนวน ๓๐ คน ผลการวิจัยพบว่า การเรียนแบบศูนย์การเรียน มีประโยชน์มาก เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้ฝึกการตัดสินใจ ช่วยในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเพิ่มพูนความรับผิดชอบแก่เด็กมากขึ้น ทำให้สามารถศึกษาเด็กเป็นรายบุคคลได้สะดวกยิ่งขึ้น อุปกรณ์ไม่ต้องลงทุนมาก เพราะการสอนระดับอนุบาลมีลักษณะเป็นกิจกรรมอยู่แล้ว หน้าที่ของครู เพียงแต่รวบรวมให้เป็นหน่วยการสอนที่เหมาะสมเท่านั้น^๑

รสสุคนธ์ มกรมณี "การสร้างชุดการสอน เพื่อช่วยผู้ปกครอง เตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์แก่เด็กก่อนเข้าโรงเรียน" นำไปทดลองกับกลุ่มผู้ปกครองเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร ๓๐ คน ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอน ๒ ชุด สำหรับผู้ปกครองศึกษาด้วยตนเอง และชุดการสอนสำหรับผู้ปกครองใช้สอนเด็กนั้น มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ได้ และมีความเห็นว่า นอกจากชุดการสอนนี้จะเป็นการให้การศึกษานอกระบบแก่ผู้ปกครองได้เข้าใจวิธีการสอนแล้วยังเป็นการกระตุ้นผู้ปกครองให้สนใจช่วยเหลือบุตรหลานของตนในการฝึกความพร้อมอีกด้วย^๒

^๑บุษัน สุนทรสารทูล, "การสร้างชุดการสอนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนชั้นอนุบาลปีที่ ๒" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑)

^๒รสสุคนธ์ มกรมณี, "การสร้างชุดการสอน เพื่อช่วยผู้ปกครอง เตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์แก่เด็กก่อนเข้าโรงเรียน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑)

ไพบุลย์ อุป็นโน "การสร้างชุดการสอนความพร้อมทางสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัย เรื่อง การฝึกความคิดเชิงเหตุผลในการจำแนกประเภท" โดยทดลองใช้กับนักเรียนอนุบาลใน กรุงเทพมหานคร ๒ กลุ่ม จำนวน ๖๐ คน ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนชุดนี้มีประสิทธิภาพสามารถช่วยพัฒนาความพร้อมทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยได้สูงขึ้น และจากการใช้แบบสอบถามพบว่า ครูอนุบาล ๖๐ คน พอใจ และเห็นคุณค่าของชุดการสอนที่สร้างขึ้น^๑

นอกจากชุดการสอนการฝึกความพร้อม ดังกล่าวนี้อาจสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่เด็กอนุบาลได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังมีงานวิจัยอื่น ๆ ที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องอีก โดยเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเล่น เพื่อการศึกษาของเด็ก

เสชา ปิยะธัชฉริยะ ได้ศึกษา เรื่อง "ผลของประสบการณ์การเล่นที่มีต่อการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย" โดยตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ๒ ประการคือ เพื่อศึกษาผลของประสบการณ์การเล่นที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย เพื่อวิเคราะห์แบบ และลักษณะการเล่นแก้ปัญหาของเด็กเหล่านั้น เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย อุปกรณ์ของเล่น ๒ ชุด เป็นชุดสัตว์ และชุดรถ ซึ่งออกแบบโดย เนลสันและซาวาดา (Nelson and Sawada, 1975) ปัญหา ๔ ปัญหาที่让孩子แก้ไขโดย เล่นของเล่นทั้ง ๒ ชุด เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ คือการแบ่งด้วยวิธีวัด และวิธีแยกโดยศึกษาจากเด็กอนุบาลอายุเฉลี่ย ๔-๕ ปี ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ๆ ละ ๒๐ คน คือ กลุ่มเล่นแบบอิสระ กลุ่มเล่นโดยมีผู้ชี้แนะ และขยายความคิดความสนใจ และกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยทดสอบเด็กทีละคน ผลการทดสอบพบว่า

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไพบุลย์ อุป็นโน, "การสร้างชุดการสอนความพร้อมทางสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัย เรื่องการฝึกความคิดเชิงเหตุผลในการจำแนกประเภท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓)

๑. ประสบการณ์การเล่นที่จัดให้แก่เด็ก ๒ กลุ่มแรก ไม่มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็ก อาจเนื่องมาจากภาวะทางสติปัญญาและทางการเล่นของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมต่างกัน โดยที่เด็กในกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่สามารถพิจารณาและจับหลักในการแก้ปัญหาได้ เพราะมีพื้นฐานเกี่ยวกับความคิดรวบยอดของการแบ่งด้วยวิธีวัด และวิธีแยกมาก่อน หรือในขณะที่กำลังเล่น เด็กในกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่อาจจะเกิดมีพัฒนาการสูงขึ้นในลำดับชั้นการเล่น ส่วนกลุ่มทดลองทั้ง ๒ อาจไม่อยู่ในภาวะเช่นเดียวกันกับกลุ่มควบคุม และอาจจะเป็นเพราะ เวลาและคุณภาพในการสร้างประสบการณ์การเล่น แก่กลุ่มทดลองไม่เพียงพอและเหมาะสมที่จะทำให้เห็นผลแตกต่างในความสามารถทางการแก้ปัญหาของเด็กทั้ง ๓ กลุ่มได้

๒. แบบและลักษณะการเล่น แก้ปัญหา ที่ศึกษาพบมี ๒ แบบ สองลักษณะ ตามความสำเร็จของเด็กในการแก้ปัญหาที่กำหนดให้ ผลการวิจัยพบว่า ลำดับชั้นพฤติกรรมการเล่นแก้ปัญหา และเวลา ที่เด็กใช้ในการแก้ปัญหามีส่วน เป็นเครื่องชี้บ่งความสำเร็จในการเล่นแก้ปัญหาของเด็ก

ในการเล่นแบบที่หนึ่ง กลุ่มเด็กที่สามารถแก้ปัญหาได้ดี แสดงพฤติกรรมการเล่นแก้ปัญหาในลำดับชั้นสูง ใช้เวลาเล่นน้อย เด็กมองเห็นส่วนย่อยในส่วนรวม และสามารถแยกส่วนย่อยออกจากส่วนรวมได้ทันทีที่รู้ปัญหา และมองเห็นความสัมพันธ์ของการกระทำกับสัญลักษณ์ตัวเลข และสามารถจัดระเบียบความคิดของตนเองได้ จึงสามารถทำนายการกระทำของตนเอง การแก้ปัญหาจึง เป็นไปอย่างมีระบบ มีสมาธิในการทำงาน เด็กบางคนสามารถแก้ปัญหาได้โดยตัดทอนขั้นต่าง ๆ ออกและบางคนสามารถย้อนกลับไปสู่จุดเริ่มต้นใหม่ เพื่อตรวจสอบคำตอบที่ต้องการ

การเล่นแบบที่ ๒ ของเด็ก ๒ ประเภท คือ

เด็กที่ไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา และแสดงพฤติกรรมการเล่นแก้ปัญหายู่ในลำดับชั้น เชื่อมต้นกับเด็กที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา แต่แสดงพฤติกรรมการเล่นแก้ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

แบบและลักษณะการเล่นของเด็ก ๒ ประเภทนี้ มีการตอบสนองต่อปัญหาทันที แต่เป็นไปอย่างไม่มีระบบ เป็นลักษณะลองผิดลองถูก มักเกิดพลาดพลั้งขาดตอนในการแก้ปัญหา เด็กมีความลำบากในการพิจารณาปัญหาที่ใช้ถ้อยคำ

ลักษณะการเล่นที่พบรวมอยู่ในกลุ่ม เด็กที่มีการเล่นทั้งสองแบบดังกล่าวข้างต้นมีดังนี้ เด็กใช้เวลาในการแก้ปัญหาแต่ละข้ออย่าง เป็นอิสระต่อกัน วิธีและขบวนการแก้ปัญหาที่กำหนดโดยปัญหามีส่วนบังคับ เรื่องการใช้เวลาของเด็กด้วยลักษณะร่วมอีกประการหนึ่ง คือ การเชื่อมโยงความสามารถ และทักษะในการแก้ปัญหาหนึ่ง ไปสู่ความสามารถและทักษะในการแก้ปัญหาคือ

เลขา ได้เสนอแนะถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ในการเรียนการสอนว่า ควรเป็นไปโดยที่ครูไม่ควรคาดหวังว่า เด็กจะใช้เวลาในการทำงานหรือแก้ปัญหาคือแต่ละอย่างเท่ากัน แต่ควรมีตารางเรียนที่ยืดหยุ่นตามความต้องการของเด็กแต่ละคนและครูควร เป็นผู้หมั่นสังเกต เด็กอย่างใกล้ชิดคอยกระตุ้นให้กำลังใจ อำนวยความสะดวกแก่เด็ก เพื่อเด็กจะได้ทำงานสำเร็จตามระดับที่ควรเป็นตามความสามารถและความพร้อมของตน^๑

รายงานการวิจัยของ เลขา ปิยะธัจฉริยะ นับเป็นการทดลองค้นคว้าที่น่าสนใจมาก ส่วนงานวิจัยที่จะเสนอต่อไปนี้เป็นรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดและดำเนินงานในโรงเรียนอนุบาลที่มีการสอนแบบเตรียมความพร้อม ของ จันทนา เตรียมดำรงค์ และสุธี ฤกษ์สุภสมพล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จันทนา เตรียมดำรงค์ ได้ศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของบิดามารดา และผู้ปกครอง เด็กอนุบาลโรงเรียนอนุบาลสาม เสนอที่มีต่อการจัดและดำเนินการศึกษาในระดับอนุบาล" ในปี ๒๕๒๓ พบว่า ผู้ปกครองส่วนมากยังต้องการให้เด็กได้พัฒนาด้านการอ่าน เขียน และผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนและให้ความสนใจเด็ก รวมทั้ง เน้นความสำคัญของผลงานของเด็กกว่ามีความหมายต่อตัวเด็กมาก ซึ่งส่งผลให้เด็กเป็นคนกล้าแสดงออก เชื่อมั่นตนเอง ไม่ถูกบั่นทอนความคิด

^๑ เลขา ปิยะธัจฉริยะ, รายงานการวิจัยเรื่อง "ผลของประสบการณ์การเล่นที่มีต่อการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย" ใน การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก หน้า ๕๖-๖๑.

สร้างสรรค์ต่าง ๆ ผู้ปกครองส่วนมากสนับสนุนนโยบาย และการกระทำของโรงเรียนที่เน้นการเตรียมความพร้อมและจัดสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็ก แต่ขณะเดียวกันก็ต้องการให้เด็กได้อ่านเขียนด้วยเช่นกัน

สุธี ฤกษ์ศุภสมพล ได้ศึกษา เรื่อง "ความคิดเห็นของพ่อแม่ที่ส่งเด็กเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลที่มุ่งจัดการศึกษาทางด้านการเตรียมความพร้อม" กับผู้ปกครองชั้นอนุบาลปีที่ ๑, ๒ และชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑, ๒ รวม ๒๐๐ คน พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีความรู้ทางด้านจิตวิทยาพัฒนาการเด็กเป็นอย่างดี และมีความเห็นว่านโยบายการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเตรียมความพร้อมแก่เด็กอนุบาลโดย เฉพาะนั้นมีผลดีมากกว่าผลเสีย

ผลดี เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย เด็กมีความรู้สึกรักและชอบมาโรงเรียน การเรียนเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านสติปัญญาให้พร้อมที่จะเรียนต่อไป เป็นการพัฒนาความพร้อมทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ การเรียนนี้ไม่เป็นการเร่งเด็กจนเกินไป เด็กกระตือรือร้นที่จะเรียน เด็กมีความกล้าที่จะแสดงออกและสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวอยู่เสมอ เด็กรู้จักรับผิดชอบและสามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นอย่างดี เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่เคร่งเครียด กับการทำการบ้าน เด็กมีระเบียบวินัย และรู้จักรับผิดชอบด้วยตนเอง เป็นการฝึกทักษะเพื่อช่วยเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนอ่าน-เขียนต่อไป

ผลเสีย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ผู้ปกครองเกรงว่าเด็กจะเรียนไม่ทันเด็กโรงเรียนอื่น เด็กอาจมีไม่ค้อยในกรณีที่มีการเปรียบเทียบกับเด็กอื่น เด็กต้องการเรียนอ่าน-เขียน อาจรู้สึกเบื่อและไม่อยากมาโรงเรียน การเรียนการสอนเช่นนี้ไม่ทันใจผู้ปกครอง เพราะรู้สึกว่าสอนช้าไป

ฉันทนา เติรียมดำรงค์, "ความคิดเห็นของบิดามารดาและผู้ปกครองเด็กอนุบาลโรงเรียนอนุบาลสามแสนที่มีต่อการจัดและดำเนินการศึกษาในระดับอนุบาล" (ปริญญาโทครุศาสตรบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓)

ทำให้เด็กชอบทางศิลปะมากกว่าอ่าน-เขียนหรือคิดเลข ผู้ปกครองมีความวิตกกังวลกลัวว่าลูกจะเรียนไม่เก่งเท่าเด็กคนอื่น เด็กมีเวลาว่างมากเกินไป เด็กที่มีความพร้อมมากจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนการสอนระดับอนุบาล นั้นมีน้อยมาก ดังนั้น ผลการค้นคว้าทั้งของจินทนา เติรยมดำรงค์ และสุธี ฤกษ์สุกสมพล, จึงนับเป็นงานใหม่ และน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการอนุบาลของต่างประเทศนั้นมีดังนี้

งานวิจัยในต่างประเทศ

สอึ้ง วิชิตสงคราม, "การศึกษาผลงานวิจัยและบริการดูแล และการศึกษาของเด็กระดับก่อนประถม ในประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา" ผู้วิจัยศึกษาโดยวิธีศึกษาและวิเคราะห์จากประสบการณ์ตรง คือ ไปดูงานไปพบปะหาหรือบุคคลระดับบริหารและนักวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและนโยบายสำคัญ ๆ ในเรื่องบริการเด็กเล็กและอื่น ๆ และเข้าร่วมประชุมสัมมนากับผู้เกี่ยวข้อง ดังกล่าว และศึกษาจากประสบการณ์ร่อง เช่น คำரா เอกสาร วารสาร รายงาน ผลงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องในประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อังกฤษ อเมริกา สอึ้ง วิชิตสงครามได้สรุปผลการวิจัยว่า

สุธี ฤกษ์สุกสมพล, "ความคิดเห็นของพ่อแม่ที่ส่งเด็กเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลที่มุ่งจัดการศึกษาทางด้าน การเตรียมความพร้อม" (ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓)

๑. เกี่ยวกับปัญหานโยบายการขยายบริการระดับชาตินั้น พบว่า

๑.๑ ทุกประเทศขาดแนวความ เชื่อถือที่เป็นหลักหรือพื้นฐานทางปรัชญา และคุณค่าของการศึกษาระดับก่อนประถมอัน เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ เป็นหลักควบคู่กันไปกับพื้นฐานทางด้านงานศึกษาริวิจัย ซึ่งได้ก้าวล้ำหน้าไปมากแล้ว ในระยะ ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา ผลก็คือทำให้การตัดสินใจในชั้นนโยบายระดับชาติขึ้นอยู่กับผลงานวิจัย แต่เพียงประการเดียว จนเป็นเหตุให้เกิดความผิดพลาด และความไม่แน่นอนในการดำเนินงาน ทำให้สิ้น เปลือง เวลาและทรัพยากร เกินกว่าความจำเป็น และการดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมาย

๑.๒ ผู้มีอำนาจตัดสินใจนโยบายและหรือผู้วางแผน ไม่สามารถมองเห็นสภาพของปัญหาและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเรื่อง เด็กเล็กได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งพอ อันเนื่องมาจากขาดความสำเหนียกในปัญหาด้านอื่น ๆ โดยรอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องและหรือมีผลกระทบ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อการกำหนดนโยบายและวางแผนเกี่ยวกับงานบริการศึกษา และดูแลเด็กเล็กในระดับชาติ ปัญหาดังกล่าวได้แก่ ปัญหาความ เปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของ เศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนรวม โครงสร้างของครอบครัว ปัญหาด้านประชากรศาสตร์ รวมทั้งปัญหาทางด้านบริการทางแพทย์ สาธารณสุข และโภชนาการ ฯลฯ

๑.๓ ระบบบริหารงานเกี่ยวกับการจัดบริการการศึกษาและดูแลเด็กเล็กของประเทศ ที่ทำการศึกษาริวิจัย ยังแยกความรับผิดชอบกันอยู่หลายหน่วยงาน ซึ่งย่อมทำให้ขาดเอกภาพและการประสานงานที่ดีทั้งในการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการดำเนินงานอยู่แล้ว ยิ่งเมื่อประสบปัญหาที่รัฐบาล ไม่สามารถจัดบริการแบบดูแล เด็กเล็กได้ทันกับความต้องการของประชาชน ในปัจจุบัน (อันเนื่องมาจากสาเหตุของปัญหาในข้อ ๑.๑ และ ๑.๒ ด้วย) มากยิ่งขึ้นทุกทีจนเกิดบริการของ เอกชนที่ขาดคุณภาพ เพิ่มมากขึ้นไปอีกทำให้รัฐบาลยังต้อง ประสบความยุ่งยากและสับสนทั้งในแง่บริหารและการควบคุมบริการ เหล่านี้ เพิ่มขึ้นอีก เป็นทวีคูณ

๑.๔ ทุกประเทศต่างตั้ง เป้าหมายการขยายบริการดูแลการศึกษา เด็กเล็ก เพื่อช่วยครอบครัวที่เดือดร้อนและจำเป็นมากที่สุด เป็นอันดับแรก และพยายามที่จะใช้การศึกษาระดับก่อนประถมนี้ เพื่อช่วยขจัดปัญหาความ เหลื่อมล้ำ ใน เรื่องสัมฤทธิ์ผลทางการ เรียนระหว่าง เด็กกลุ่ม เสียเปรียบกับกลุ่มได้เปรียบ แต่ผลที่ออกมาส่วนใหญ่มักจะยิ่งขยายช่องว่างความ เหลื่อมล้ำนั้นให้กว้างออกไปมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เด็กกลุ่มได้เปรียบยังคงมีสิทธิและโอกาสได้รับบริการที่ดีกว่า

๒. ผลงานวิจัยขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่อง เด็กเล็ก นั้นพบว่า

อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคม อารมณ์ โรคภัยต่าง ๆ ของมารดาและเด็ก และทางด้านแรงจูงใจที่มีต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กในวัยอันวิกฤตคือวัย ๐-๓ ขวบ และผลวิจัยทดลอง โครงการช่วย เรื่องการ เรียนของเด็กกลุ่ม เสียเปรียบในประเทศตะวันตก ก็ชี้

ให้เห็นบทบาทอันสำคัญยิ่งของพ่อแม่ที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลทางการ เรียนและต่อพัฒนาการทางสติปัญญา ของเด็กด้วย เช่นกัน^๑

นอกจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการจัดอนุบาลในต่างประเทศของสอชิงแล้ว ยังมี ผลการวิจัยของชาวต่างประเทศคนอื่น ๆ อีกอันเกี่ยวกับกิจกรรมที่เด็กกระทำในระดับชั้นอนุบาล

เลขา บีเยธัจฉริยะ ได้อ้างถึง งานวิจัยของ ไฟเทลสัน และรอส (Filetelson and Ross, 1973) เขาได้แบ่งกลุ่มนักเรียนระดับก่อน เข้าโรงเรียนที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างออกเป็น ๔ กลุ่มคือ กลุ่มควบคุมหรือกลุ่มที่ไม่ได้รับการสอนแต่อย่างใด กลุ่มที่ได้รับการสอนให้เล่น เครื่องดนตรี เป็นกลุ่มที่ได้รับการชักนำให้เล่นในบริเวณที่เล่นที่มีผู้คอยนิเทศการเล่น และกลุ่มที่นอกจาก จะเล่นอยู่ในบริเวณที่เล่นที่มีผู้คอยนิเทศการเล่นแล้ว ยังได้รับคำแนะนำในการเล่นสร้าง เรื่องด้วย (Thematic play) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนขั้นต้น (Pretest) และคะแนนหลังการทดลองแล้ว (Postest) ปรากฏว่ากลุ่มที่ ๔ มีคะแนนสูงขึ้น ในการทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ และวัดพัฒนา การลำดับขั้นการเล่นของเด็กในขณะที่คะแนนเปรียบเทียบของกลุ่มอื่น ๆ อยู่คงที่^๒

และเลขา ได้อ้างถึงงานวิจัยของ เลิฟริงเจอร์ (Lovinger, 1974) ที่เขาเปรียบเทียบกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งพบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการแนะนำเกี่ยวกับการเล่น (Play tutoring) ได้มีพัฒนาการในการเล่นอยู่ในลำดับขั้นที่สูงขึ้น และมีพัฒนาการใช้ภาษาที่ดีขึ้นมาก เช่นเดียวกัน^๓

^๑ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.

หน้า ๑๗๔-๑๗๖.

^๒ เลขา บีเยธัจฉริยะ, "การเล่นเป็นเรียนของเด็ก" ใน การละเล่นและเครื่องเล่น เพื่อพัฒนาเด็ก. หน้า ๒๔.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

ผู้วิจัยได้นำความรู้ความเข้าใจ ที่รวบรวมไว้ทั้งหมดเหล่านี้มาประมวลเข้า และจัดระบบ
ระเบียบเสียใหม่ เพื่อสร้าง เป็น เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล เรื่อง "การศึกษารูปแบบกิจกรรม
การศึกษาที่จัดในชั้นอนุบาล" ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของ เครื่องมือต่อไปในบทที่ ๓

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย